

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
BÖLÜMÜ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZEL EĞİTİM
ÖZ YETERLİK ALGILARININ BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Ali ATEŞ

**Lefkoşa
Haziran, 2017**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
BÖLÜMÜ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZEL EĞİTİM
ÖZ YETERLİK ALGILARININ BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Ali ATEŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

**Lefkoşa
Haziran, 2017**

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mehmet Ali ATEŞ' in “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Öğretmen Adaylarının Özel Eğitim Öz Yeterlik Algılarının Belirlenmesi” isimli çalışma Haziran 2017 tarihinde jürimiz tarafından Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: :Doç. Dr. Murat TEZER

Üye: : Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZCAN

Üye (Danışman) :Yrd. Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2017

Doç. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma amacı, eğitim kurumlarında özel eğitimle ilgili olarak ilk başvurulacak kişiler arasında görülen rehber öğretmenlerinin, öğrencilik döneminde bu alanda da yeterli donanıma sahip olmaları gerektiği düşüncesiyle; özel eğitim ile ilgili öz yeterlik algı düzeylerini belirlemektir. Çalışmanın ileriki zamanlarda yapılacak olan araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özel eğitim uzun yıllardır eğitim kurumlarında uygulanmakta ve yaygınlaşmaya devam etmektedir. Gerek Türkiye’de gerekse Kuzey Kıbrıs’ta özel eğitimin yaygınlığı eğitimde lider olan ülkelere göre daha sınırlıdır. Dolayısıyla öğretmen ve öğretmen adaylarının bu alandaki öz yeterlikleri oldukça düşük olduğu gözlemlenmektedir. Özel eğitim veya öz yeterlilik alanına yönelik olarak yapılan araştırmalar da oldukça sınırlıdır. Hali hazırda var olan araştırmaların sınırlı olması da bu araştırmayı ayrıca önemli kılmaktadır.

Bu çalışmanın her aşamasının gerçekleştirilmesinde yönlendirmeleri, desteği, güler yüzü, her zaman motivasyon aşıl原因an güzel konuşmalarıyla ve araştırmaya olan özenli ilgisi, araştırmaya dair tüm katkılarını cömertçe sunması, akademik hayatımda bilimsel olarak ve etik ilkeler çerçevesinde bana rehberlik eden çok değerli hocam, bu tezin danışmanı olan Yrd. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK hocama sonsuz teşekkürler sunmayı bir borç bilirim. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde gerekli izinleri bana veren ve bu yolda bana katkı sağlayan Girne Amerikan Üniversitesi akademik ve idari personeline ve ayrıca çalışmanın her aşamasını benimle beraber takip eden, her zaman bana rehberlik eden, bazen birlikte çalışma fırsatı bulduğum hocam, abim, arkadaşım, meslektaşım Öğr. Gör. Aytaç Dilek hocama da sonsuz teşekkür ederim. Akademik hayata başlamamda bana olanaklar veren ve akademik hayatımı doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen burada isimlerini tek tek yazamayacağım değerli olan bütün bilim insanı olan hocalarıma şükranlarımı sunarım. Yüksek lisans eğitimimde varlıklarıyla bana cesaret veren tüm dostlarıma, sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hayatımın bir parçası ve hatta hayatımın merkezinde olan ve hem yüksek lisans eğitimim boyunca hem de çalışmamın her aşamasını en az benim kadar bilen ve takip eden biricik eşim Rabia Ateş’e sonsuz teşekkür ederim.

Mehmet Ali ATEŞ

ÖZET

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BÖLÜMÜ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZEL EĞİTİM ÖZ YETERLİK ALGILARININ BELİRLENMESİ

Mehmet Ali ATEŞ

Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK

Haziran 2017, 56 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, eğitim kurumlarında özel eğitimle ilgili olarak ilk başvurulacak kişiler arasında görülen rehber öğretmenlerin, öğrencilik döneminde bu alanda yeterli donanıma sahip olmaları gerektiği düşüncesiyle; özel eğitim ile ilgili olarak öz yeterlik algı düzeyleri incelenmiştir. Üniversitelerin eğitim fakültelerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının özel eğitim öz yeterlilik algılarının incelendiği bu çalışmada betimsel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Rehber Öğretmen Özel Eğitim Öz yeterlik Ölçeği ile toplanmıştır. Katılımcılar Yakın Doğu, Girne Amerikan ve Lefke Avrupa Üniversitelerinde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarından elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre farklılaşma durumuna ait bağımsız örneklem t-testi, özel eğitim öz yeterlilik algı düzeylerinin eğitim gördükleri üniversiteye göre farklılaşma durumuna ait tek yönlü anova testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %53,9'unun kadın, %46,1'inin erkek olduğu, %66,5'inin yaş aralığının 18-23 yaş, %33,5'inin yaş aralığı ise 24-30 yaş aralığında olduğu, %44,1'i GAÜ, %32,7'Sİ YDÜ, %23,3'Ü LAÜ üniversitelerinde eğitim gördüklerini belirtmiştir. Katılımcıların %51,0'ının düz lise, %49,0'ının fen lisesinden mezun oldukları, %78,4'ü özel eğitim dersi alırken %21,6'sının özel eğitim dersi almadığı, %29,4'ünün özel gereksinimli bir yakını varken %70,6'sının böyle bir yakınının olmadığını vurgulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algı düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. ($\bar{x}=3,38$). Bu araştırmanın sonuçları ileriki zamanlarda yapılacak olan araştırmalara ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre üniversitelerin eğitim fakültelerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin özel eğitim ile ilgili öz yeterlilik algılarının yeterli düzeyde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rehber Öğretmen, Özel Eğitim, Öz yeterlilik, Psikolojik Danışman, Rehberlik Hizmeti.

ABSTRACT

GUIDANCE AND PSYCHOLOGICAL COUNSELING DEPARTMENT DETERMINATION OF PRIVATE EDUCATION SELF ADEQUALITY OF TEACHER

Mehmet Ali ATEŞ

**Near East University, Special Education Department
Master Thesis**

**Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK
June 2017, 56 Page**

The purpose of this research is to examine the self-efficacy perception levels of Guidance and Psychological Counseling Pre-Service Teachers that is believed to be gained during their educational process, as they would be the prior consultation authority related to special education in educational organizations.

Survey method is applied in this research to examine the self-efficacy perception levels of Guidance and Psychological Counseling Pre-Service Teachers. The data is gathered by applying “Guidance and Psychological Consultant Special Education Self-efficacy Scale.”

Participants of the research are senior students from Near East University (NEU), Girne American University (GAU) and Lefke European University (LEU), that are currently studying at the department of Guidance and Psychological Counseling. The data that is gathered from pre-service teachers is analyzed with SPSS program. Independent t-test is applied to analyze the significancy level related to gender and age variables and Oneway ANOVA test is applied to analyze the participants’ special education self-efficacy perceptions’ significancy level related to the university that they are in.

Participants are consisted of %53,9 women, %46,1 men; %66,5 are 18-23 years old, %33,5 are 24-30 years old; %44,1 are from GAU, %32,7 are from NEU and %23,3 are from LEU. %51 of the participants are graduated from standard secondary schools, %49 are graduated from science based secondary schools; %78,4 had special education course, %21,6 did not have special education course; %29,4 stated

that they have relatives who need special treatment and %70,6 stated that they do not have relatives who need special treatment.

Research findings state that the participants have a high level of ($\bar{x}=3,38$) special education self-efficacy perception level. The findings of the research is believed to contribute further research objectives and researchers. It is found out that the Guidance and Psychological Counseling Department pre-service teachers of the Faculty of Education of above stated universities, special education self-efficacy perception levels are at a satisfactory level.

Key Words: Guidance and Psychological Counseling, Special Education, Self-efficacy, Guidance Service.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar	x
KISALTMALAR	xi

BÖLÜM I

Giriş.....	1
1.1.Problem.....	1
1.2.Amaç	5
1.3.Önem.....	5
1.4.Sınırlıklar	6
1.5.Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

2. Kuramsal Çerçeve	8
2.1.Eğitim ve Önemi.....	8
2.2.Özel Eğitim.....	9
2.2.1.Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri.....	9
2.2.2.Özel Eğitimin Önemi	11
2.2.3.Özel Eğitime Gereksinimi Olan Bireyler.....	12
2.2.3.1. Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Bireyler.....	13
2.2.3.2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler	13
2.2.3.3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler	13
2.2.3.4. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler	14
2.2.3.5. Dil ve Konuşma Güçlüğü olan Bireyler	14
2.2.3.6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler.....	15
2.2.3.7. Duygusal, Davranışsal ve Sosyal Uyum Güçlüğü Olan Bireyler... 15	
2.2.3.8. Otistik Özellikler Gösteren Bireyler	16
2.2.3.9. Üstün Zeka ve Üstün Yeteneği Olan Bireyler.....	17
2.2.3.10. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Gösteren Bireyler. 18	
2.2.4. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitiminde Kullanılan Programlar	18
2.2.5.Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Eğitsel Düzenlemeler.....	20
2.2.5.1. Kaynaştırma Eğitimi.....	21

2.2.5.2. Destek Özel Eğitim Hizmetleri	23
2.2.6.Özel Eğitim Okulları	25
2.3.Öz Yeterlilik Kavramı	27
2.3.1.Yeterlilik ve Bandura'nın Sosyal Biliş Kavramı	29

BÖLÜM III

3. Yöntem	31
3.1.Araştırma Modeli.....	31
3.2.Çalışma Grubu	31
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	33
3.1.2.Rehber Öğretmen Özel Eğitim Özyeterlilik Ölçeği.....	33
3.4.Verilerin Toplanması.....	34
3.5.Verilerin Analizi.....	34

BÖLÜM IV

BÖLÜM IV.....	35
4. Bulgular ve Yorumlar.....	35

BÖLÜM V

BÖLÜM V.....	40
5. Tartışma.....	40

BÖLÜM VI

BÖLÜM VI.....	42
6. Sonuç ve Öneriler	42
6.1. Sonuç	42
6.2. Öneriler	43

Kaynakça	45
-----------------------	-----------

EKLER.....	51
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ.....	56
----------------------	-----------

TABLolar

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Demografik Özellikleri	32
Tablo 2: Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik Algılarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	35
Tablo 3: Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik AlgıDüzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları.....	37
Tablo 4: Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik AlgıDüzeylerinin Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları.....	38
Tablo 5: Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik AlgıDüzeylerinin Eğitim Gördükleri Üniversiteye Göre Farklılaşma Durumuna Ait Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları	38
Tablo 6: Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik AlgıDüzeylerinin Özel Eğitimle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney Testi Sonuçları	39

KISALTMALAR

RPD: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık.

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

BÖLÜM I

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, hipotezleri ve sınırlılıkları üzerinde durulmuş, araştırmada geçen bazı terimlerin tanımlarına yer verilmektedir.

1.1. Problem

Eğitimde amaç edinilen hedeflerden birisi de, kişinin bulunduğu çevreye dengeli bir şekilde adapte olmasını sağlamaktır. Dolayısıyla bu konuda öğretmenlerin rolü oldukça önemlidir. Öğretmenin mesleğini arzu edilen nitelikte gerçekleştirebilmesi için çevresi ile olan ilişkilerini uygun düzeyde sürdürme, diğer yandan da disiplini sağlayıp samimi ve yakın bir ilişki içerisinde bulunma zorunlulukları sorumluluğunun çok geniş ve karmaşık olduğunu göstermektedir (Kıncal, 1999). Dolayısı ile öğretmenin sınıf içi ve sınıf dışında yoğun bir ilişkiler ağı içerisine girdiği söylenebilir. Bu nedenle öğretmen, gerek sınıf içinde gerekse de sınıf dışındaki okul yaşamında ani kararlar almak zorunda kalabilir. Bu hızlı ve iç içe olaylar, spontan olarak gelişen sağlıklı davranabilme yeterliliğini gerektirir (Şahin, 2011). Öğretmenlerin de bazı mesleki beceri ve donanıma sahip olması gerekmektedir.

Öğretmen öz yeterliliğine özel eğitim öğretmenliği çerçevesinden bakıldığında yüksek yeterliliklere sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin, farklı gelişim gösteren çocuklara veya öğrencilere destek olmaları, sınıfta var olan duruma hakim, sınıf içerisinde öğrencilerin eğitimsel ve diğer bütün ihtiyaçlarını karşılamaları beklenmektedir (Özyürek, 2004). Öz yeterlilik algısı ile özel eğitim kapsamında almış oldukları ders arasındaki ilişki araştırma sonuçlarına göre önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, özel eğitim vermekle görevli öğretmenlerin özel bir eğitimden geçirilmiş olması gerekmektedir. Okullardaki rehberlik hizmetlerini yürüten psikolojik danışmanların özel eğitim gereksinimi olan çocukların yapabileceği dersleri, yönlendirilebileceği okulları belirlemeli ve çocukların o alan üzerinde eğitilmelerine yardımcı olacak önlemler almalıdırlar. Dolayısıyla bu araştırmada, üniversitelerin eğitim fakültelerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin özel eğitime ilişkin öz yeterlik inançlarını belirleyerek, öğrencilerin kendi avantajlarını farkında olmalarının

yanında öğrendiklerinin ne derece olduğunu göstermek, hedeflendiğinden araştırmanın problem cümlesi “eğitim fakültelerinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin özel eğitime ilişkin öz yeterlik inançları ve algı düzeyleri nedir? Şeklinde belirlenmiştir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bakıldığında, eğitime verdikleri önemle ön plana çıktıkları görülmektedir. Bu eğitim sadece genel eğitimle sınırlı kalmamakta, eğitimin içerisinde yer alan, özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim veren özel eğitimi de kapsamaktadır. Her toplumda, genel özelliğe sahip bireylerin yanında zihinsel ve bedensel öğrenme yetersizliğine ihtiyaç duyan bireyler de vardır. Toplumumuzda özel gereksinim duyan çocuklarında normal gelişim gösteren çocuklar gibi eğitimden yararlanma hakları vardır. Ekip çalışması ile çocukların tarama, tanılama, yerleştirme ve özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik eğitsel programların hazırlanması ve gelişimlerinin izlenmesi süreci yürütülmektedir. Bunun yanı sıra, çocuğun değişik ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli olan ek destek hizmetleri sağlanmakta ve gerekli önlemler alınmaktadır (MEB, 2006).

Özel gereksinimli öğrenciler de normal çocuklar gibi kendilerini çevreyle uyum içerisinde hissetmeleri ve bu gelişimlerdeki uyumluluğu görmeleri, bununla birlikte doğru kararlar vermeleri gerekmektedir.(Bakırcıoğlu, 2003). Özel eğitim gerektiren bireyler gelişimsel, uyumsal ve akademik beceriler açısından akranlarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların çeşidi ve düzeyi, özel eğitim gerektiren bireyin engelinin türüne ve düzeyine göre de farklılıklar gösterebilmektedir. Bireylerin göstermiş olduğu bu farklılık, özel eğitim hizmetlerinin niteliği üzerinde etkili olmaktadır. Nitelikli bir özel eğitim hizmetinin sunulabilmesi ise ancak ekip çalışması ile gerçekleştirilebilmektedir. Özel eğitim gerektiren bireylerin göstermiş olduğu farklılık ve bundan kaynaklanan gereksinimlerin çeşitliliği birçok uzmanın birlikte çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Özel eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi sürecinde önemli görevleri bulunan uzmanlardan birisi de rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardır. Rehber öğretmenler, öğrencilerin gelişim süreçleri yaşadıkları özel durumlarıyla aynı zamanda zihinsel ve bedensel problemleri olan öğrencilerle uygun rehberlik yapması beklenen okul profesyonelleri olmaktadır. Ne var ki birçok rehber öğretmen, gerek akademik yetersizlik gerekse yetersiz danışmanlık deneyimi ve destek hizmetinden dolayı beklenen rehberlik danışma hizmetleri ile ilgili

yetersizlik yaşayabilmektedir (Yüksel, 2010). Dolayısıyla rehber öğretmenler eğitim ortamında daha iyi hazırlanabilirse, özellikle özel eğitim alanında karşılaşacağı durumlarda kolay çözüm üretir. Can'a (2005) göre, rehberlik ve psikolojik danışmanlık sadece özel eğitim için değil genel eğitim içinde gereklidir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, temelde bireysel bir yardımdır. Bu nedenle rehberlik ve psikolojik danışmanın amaç ve ilkeleri, gereklilik nedenleri, temelleri, türleri, örgütlenme biçimi ve örgüt görevlileri, hizmet birimleri, teknik ve araçları, uygulama biçimleri vb. özel eğitim için de geçerlidir. Özel gereksinimli öğrenciler de kendilerini gerçekleştirmek için normal çocuklar gibi kendilerini ve çevrelerini tanımak, gelişmeleri ve uyumları ile ilgili doğru kararlar vermek zorundadırlar (Bakırcıoğlu, 2003).

Özel eğitim gerektiren bireyler gelişimsel, uyumsal ve akademik beceriler açısından akranlarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların çeşidi ve düzeyi, özel eğitim gerektiren bireyin engelinin türüne ve düzeyine göre de farklılıklar gösterebilmektedir. Bireylerin göstermiş olduğu bu farklılık, özel eğitim hizmetlerinin niteliği üzerinde etkili olmaktadır. Nitelikli bir özel eğitim hizmetinin sunulabilmesi ise ancak ekip çalışması ile gerçekleştirilebilmektedir. Özel eğitim gerektiren bireylerin göstermiş olduğu farklılık ve bundan kaynaklanan gereksinimlerin çeşitliliği birçok uzmanın birlikte çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Özel eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi sürecinde önemli görevleri bulunan uzmanlardan birisi de rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardır. Rehber öğretmenleri bireylerin gelişimlerini ve çevreye uyumlarını koruyucu ruh sağlığı hizmeti verme öğrenme sorunu yaşayanların teşhisi ve bunlara uygun eğitim yöntemi geliştiren kişilerdir. Ne var ki birçok rehber öğretmen, gerek akademik yetersizlik gerekse yetersiz danışmanlık deneyimi ve destek hizmetinden dolayı beklenen rehberlik danışma hizmetleri ile ilgili yetersizlik yaşayabilmektedir (Yüksel, 2010). Dolayısıyla rehber öğretmenler eğitim ortamında daha iyi hazırlanabilirse, özellikle özel eğitim alanında karşılaşacakları güçlüklerle baş etme becerileri de artabilir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin de özel eğitim gören öğrencilere yönelik öz yeterliklerinin bilinmesi, bu alandaki farkındalıkları açısından önem kazanmaktadır. Zira rehber özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğu problemleri davranışlarda öğrenmeyle ilgili yaşadıkları sıkıntılarda sınıf öğretmenlerinin yardım alabileceği kişilerdir..Karşılaşacakları

güçlüklerle baş etme becerileri de artabilir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin de özel eğitim gören öğrencilere yönelik öz yeterliklerinin bilinmesi, bu alandaki farkındalıkları açısından önem kazanmaktadır. Zira rehber özel gereksinimli öğrencilerin sergiledikleri problem davranışlarda ve öğrenmeyle ilgili sorunlarında sınıf ve dal öğretmenlerinin ilk danıştıkları kişilerdir.

Özel eğitim programlarının amacı, özel gereksinimli çocukların bireylerarası ve kendi içinde gösterdiği farkları dikkate alarak onların gereksinimlerini karşılayabilmektir (Gürsel, 2007). Özel gereksinimli öğrencilerin yaşamlarını bağımsız olarak ya da en az bağımlı olarak sürdürebilmeleri ve toplumla bütünleşebilmelerini hedefleyen eğitim sürecinde rol alan kişilerden biri de rehber öğretmenlerdir. Rehber öğretmeni “eğitim-öğretim kurumlarında araştırma merkezlerinde danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitim alanında, psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış profesyonel personellerdir.” (MEB, 2006) olarak tanımlanmaktadır. Rehber öğretmenlerin, özel gereksinimli çocukların tanınması, eğitsel değerlendirmesi, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, aile eğitim programlarının hazırlanması gibi birçok alanda görevi bulunmaktadır. Bu da bu öğretmenlerin halen öğrencilik dönemindeyken o kazanımı edinmiş olmaları oldukça fayda sağlayacaktır.

Özel gereksinimli öğrencilerin yaşadıkları problemlerin üstesinden gelmede psikolojik danışma ve rehberlik hizmetini verecek olan rehber öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarıyla ilgilenerken onların uyum sürecine katkı sağlamaları öncelikli görevleri arasındadır. Ayrıca rehber öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin yaşadıkları güçlüklerin azaltılmasında sınıf öğretmenlerine, özel gereksinimli olmayan akranlarına yönelik etkinlikler düzenleyerek sınıf ortamlarının en az kısıtlayıcı duruma getirilmesine yardımcı olabilmektedirler. Rehber öğretmenler ayrıca özel gereksinimli öğrencinin öğretmeni ve ailesini, özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri konusunda bilgilendirebilmekte ve ailelere çocuklarını kabullenme sürecinde gerekli desteği sunabilmektedirler. Tüm bunlara ek olarak, normal öğrencileri eğitime konusunda becerilerini geliştirip buna bağlı rolleri benimseyen öğretmenlere kaynaştırma uygulaması kapsamında sınıfına gelen özel gereksinimli öğrencinin eğitimine yönelik rollerine ilişkin gerekli psikolojik danışmanlık desteğini sunabilmektedirler (Kaygusuz, 2004). Bireyin, bir konu hakkında kendisinin ne kadar yeterli hissettiği

ile ilgili bir kavram olan özyeterlilik, bir işi başarmanın temelinde yüksek hedeflerin oluşturulmasında olası zorluklarla baş etmeye yarar. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecinde rol alan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların da öğrencilere, öğretmenlere ve ailelere daha iyi hizmet sunabilmeleri için öz yeterlik inançlarını istenilen düzeyde tutmaları ya da istenilen düzeye çıkarmaları genel eğitim ve özel eğitim için olması gereken bir durumdur. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın amacı özel eğitim alanına ilişkin olarak, eğitim fakültelerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin özel eğitim özyeterlik algılarının belirlenmesidir.

1.2. Amaç

Bu araştırmada üniversitelerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde bulunan öğrencilerin özel eğitim öz yeterlik algılarının saptanması amaçlanmıştır. Bu saptamalar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının özel eğitim öz yeterlik algıları nasıldır?
2. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının özel eğitim öz yeterlik algıları
 - 2.1. Cinsiyetlerine
 - 2.2. Yaşlarına
 - 2.3. Özel eğitim ile ilgili ders alma durumlarına
 - 2.4. Özel gereksinimli yakını olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Can'a (2005) göre, rehberlik ve psikolojik danışmanlık genel eğitim için olduğu gibi özel eğitim için de bir o kadar önemli ve gereklidir. Bu nedenle rehberlik ve psikolojik danışmanın amaç ve ilkeleri, gereklilik nedenleri, temelleri, türleri, organize olma biçimi ve örgüt görevlileri, hizmet birimleri, teknik ve araçları, uygulama biçimleri vb. özel eğitim için de geçerlidir. Özel gereksinimli öğrenciler de kendilerini gerçekleştirmek için normal çocuklar gibi kendilerini ve çevrelerini tanımak, gelişmeleri ve uyumları ile ilgili doğru kararlar vermek zorundadırlar (Bakırcıoğlu, 2003). Özel eğitim gerektiren bireyler gelişimsel, uyumsal ve akademik beceriler açısından akranlarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların çeşidi

ve düzeyi, özel eğitim gerektiren bireyin engelinin türüne ve düzeyine göre de farklılıklar gösterebilmektedir. Bireylerin göstermiş olduğu bu farklılık, özel eğitim hizmetlerinin niteliği üzerinde etkili olmaktadır. Nitelikli bir özel eğitim hizmetinin sunulabilmesi ise ancak ekip çalışması ile gerçekleştirilebilmektedir. Özel eğitim gerektiren bireylerin göstermiş olduğu farklılık ve bundan kaynaklanan gereksinimlerin çeşitliliği birçok uzmanın birlikte çalışmasını zorunlu kılmaktadır.

Özel eğitim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi sürecinde önemli görevleri bulunan uzmanlardan birisi de rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardır. Rehber öğretmenler, normal ilerleme gösteren kişilerin yaşadığı zorlanmalar neticesinde veya ruhsal ve bedensel engelli bireylerle çoğunluk olarak bir araya gelen onlara ihtiyaçları doğrultusunda yardımcı olması öngörülen uzmanlar olmaktadır. Ne var ki birçok rehber öğretmen, gerek akademik yetersizlik gerekse yetersiz danışmanlık deneyimi ve destek hizmetinden dolayı beklenen rehberlik danışma hizmetleri ile ilgili yetersizlik yaşayabilmektedir (Yüksel, 2010). Dolayısıyla rehber öğretmenler eğitim ortamında daha iyi hazırlanabilirse, özellikle özel eğitim alanında karşılaşacakları güçlüklerle baş etme becerileri de artabilir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin de özel eğitim gören öğrencilere yönelik öz yeterliklerinin bilinmesi, bu alandaki farkındalıkları açısından önem kazanmaktadır. Zira rehber özel gereksinimli öğrencilerin gösterdikleri davranış bozukluklarının öğrenmeyle ilgili yaşadıkları sorunların sınıf ve branş öğretmenlerinin danıştıkları uzmanlardır. Bu nedenle araştırmanın bu alanda gerçekleştirilecek diğer çalışmalara katkıda bulunacağı ve gerek rehberlik ve danışmanlık görevi üstlenecek öğrencilerin gelecekte yapacakları hizmetin faydasına inanmaları açısından gerekse özel eğitime gerek duyan bireylere yönelik farkındalık yaratacağından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın evren, örneklem ve veri toplama yöntemi ile ilgili aşağıda belirtilen sınırlılıkları bulunmaktadır:

- Araştırmalar sonucu elde edilen verilere göre ;2015-2016 Yakın Doğu, Girne Amerikan ve Lefke Avrupa üniversitelerinde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde okuyan öğrenciler ile sınırlıdır.

- Bu araştırmada veri toplamak için kullanılan Rehber Öğretmen Özel Eğitim Özyeterlik Ölçeği'nin ölçtüğü yeterlilikler ile kısıtlıdır.
- Araştırma bulguları veri analizinde kullanılan analiz yöntemleriyle kısıtlıdır.

1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: özel eğitime gereksinimi olan kişilerin eğitim ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için özel olarak eğitim gören personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri bu kişilerin bütün gelişim alanlarındaki özellikleriyle bilimsel niteliği olan yeteneğe dayalı olarak uygun olabilecek ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2006).

Yeterlik: Bir davranışı gerçekleştirme konusunda gerekli özelliklere sahip olma durumudur.

Özyeterlik: Bir durum-davranışı yapabileceğine inanan gerekli bütün özelliklere sahip olduğunu ve başarılı olacağına, bunu en üst düzeyde yapabileceğine kanaat etme durumudur.

Özel gereksinimli öğrenci: Fiziksel ve zihinsel özellikleriyle eğitim yeterlilikleri açısından yaşlarındaki beklenenden farklı gelişim gösteren kişilerdir (MEB, 2006).

Rehber öğretmen ve psikolojik danışman: Eğitim kurumlarında öğrencilere rehberlik psikolojik danışma hizmetini rehberlik araştırma merkezi, rehberlik psikoloji danışma servisleri verirken yüksek öğrenimde bu alanda eğitim gören psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında eğitim almış personellerdir (MEB, 2006).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Bu bölümde, araştırma ile ilgili kuramsal açıklamalar ve ilgili araştırmalar yer almaktadır. Çağdaş bir toplum düzeyi hedef olarak seçilmiş ise, özel eğitimin yaygın bir hale getirilmesi gerekmektedir. Çağdaş toplumlarda insana yapılan yatırım en önemli gelişmişlik göstergesidir. İyi yetiştirilmiş öğretmenlerle ancak bu hedeflere ulaşılabilmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2005).

2.1. Eğitim ve Önemi

Eğitim, hem bireylerin hem de toplumsal gelişim için önemli kademedir. Kişi, eğitim sayesinde içinde yaşadığı toplumun özelliklerini edinip bir meslek sahibi olarak hayatını devam ettirmeyi öğrenmektedir. Genellikle iyi eğitim almış olan bireyler ise toplumu ve bu toplumda meydana gelen bazı değişikliklere rahatça adapte olabilmekte ve karşılaşılabilecek bir takım sorunlarla başa çıkma konusunda da bazı becerilere sahip olmaktadır (Özer, 1993).

Eğitimin ana hedeflerinden birisi de birey olarak kaliteli bir yaşam sürmek için ve toplum olarak gelişmiş olan ülkelerin düzeyine gelmek için önemli bir kazanımdır. Dünya üzerinde yaşayan bütün milletlerde eğitimin amaçları sıralandığında önemli noktalar göze çarpmaktadır. Yeni kuşaklara yetişkinlerin hayat tarzına göre gençlerin davranışlarını biçimlendirme ve onları gelecekteki rollerine hazırlama durumudur. Problemleri çözmek için çeşitli yollar arayan ve bulunan hedeflerde bencil olmayan insan ilişkilerinde tarafsız özellikleri olan, mesleki bilinci oluşmuş insan yetiştirmenin önemine inanmış bireylerde gerçekleşir. “Eğitimi sadece bilgi aktarımı olarak görülmemesi gerekmektedir. eğer bilgi aktarımı olarak görülürse öğretmenlerin rolünün azaldığı görülür. Günümüzde eğitim, sıradan bilgi alışverişinin çok ötesinde kalmaktadır.”(Ergün ve Ergezer, 1999).

Eğitimin önemli bir alan olduğunu bilen bu alanda çalışmalar yapan ülkelere baktığımızda hepsi devlet olarak sosyal refah düzeyi en yüksek ülkeler olduğu görülmektedir; bazı noktaları da birlikte ele aldığımızda eğitim için gerekli önemi göstermeyen ülkeler ise diğer ülkelerin sömürüsü gibi olan üçüncü dünya ülkelerini oluşturmuşlardır. Günümüzde hızla değişim yaşayan TC’de ve KKTC’de yenilikleri

takip edebilmenin ve ulaşabilmenin tek çözümü üretimin kilit adamı olan bireyin eğitimi ile mümkün kılmaktadır. Dünya ülkelerinde eğitim tüm bireyler için yaşama hakkı gibi olmazsa olmaz bir hak olarak kabul görülmüştür. Ülkemizde de 1982 anayasasının (www.tbmm.gov.tr) 42. Maddesinin eğitim hakkında “hiçbir birey alacağı eğitim ve öğretim konusundan alıkonulamaz. Kişinin öğrenim hakkının kanun çerçevesinde bulunur ve düzenlenir” denilmektedir. Bu sebeple insanların dini, dili, rengi, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun eğitimden mahrum bırakılmamalıdır ve devlet de eğitimde fırsat eşitliği için gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

2.2. Özel Eğitim

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için kullanılan bazı tanımlara baktığımızda “özürlü,” “engelli,” “özel gereksinimi olan bireyler,” “gelişim farklılığı olanlar,” “öğrenme farklılığı olanlar” gibi tanımlar kullanılmaktadır. Ancak günümüzde dünya ülkelerinde ve ülkemizde bireyleri etiketlemeden yapılan tanımlar tercih edilmekte ve bu kullanımlar önem taşımaktadır. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne (<http://mevzuat.meb.gov.tr/>) göre özel eğitim, “özel gereksinimli bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçları düşünülerek kişilere özel personel yetiştirmekte, eğitim programlarını geliştirmiş yöntemleriyle özel eğitim gerektiren bireylerin yeteneklerine, gelişim özelliklerine uygun olarak sürdürülen eğitimi ele almaktadır.

Diken’e (2010) göre; bedensel ve zihinsel açıdan farklılık gösteren aynı zamanda duyuusal yetenekleri bakımından üstünlük ya da yetersizlik gösteren bireylere özel olarak hazırlanmış programlar çerçevesinde sunulmasıdır. Baykoç’a (2011) göre; farklı gelişim gösteren bireyler için de hususi olarak yetiştirilmiş öğretmen ve bireyler için özel tasarlanmış program ve materyaller ve özel olarak dizayn edilmiş ortam gereklidir. Bu eğitim şekline özel eğitim denmektedir. Dolayısıyla özel eğitim; zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel ya da iletişim gibi alanlarda normalden farklılaşan öğrencilere bireysel ihtiyaçlarına göre düzenlemeler yapılarak verilen bir eğitimidir. Bu eğitim, bireyin eğitim ihtiyaçlarına ve bireysel özelliklerine göre uygun ortamlarda sunulabilmektedir.

2.2.1. Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri

Özel eğitimin hedefleri çerçevesinde en geniş tanım Milli Eğitim Bakanlığı’nın Özel Eğitim Hizmetleri Yasası’dır. Kanunlar kapsamında özel eğitime

ihtiyacı olan çocuklar Türk Milli Eğitimi'nin hedeflerini de ele alacak şekilde olmalıdır(madde 5);

- Toplumda var olabilen çalışkan, üretken, çevreye kolay adapte olabilen ve işbirliği yapabilen bireyler olarak yetiştirilmesi,
- Yaşadığı toplumda kimseye ihtiyaç duymadan kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve geliştirebilecek bireyler olmaları,
- Kişiyeye özel bir eğitim kapsamında belli başlı materyaller kullanarak eğitim gereksinimleri, ilgi alanları doğrultusunda onları hayata hazırlama ve topluma kazandırma sağlamaktır.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik olarak düzenlenen eğitim-öğretim hizmetlerinden, bu bireylerin yeterince yararlanabilmeleri için bazı hususlara dikkat etmek gerekmektedir. Bunlar özel gereksinimi olan bireylere götürülecek eğitim-öğretim hizmetlerinin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi açısından yol gösterici niteliktedir. Bu hususlar Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitimin temel ilkeleri olarak aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (madde 6);

- Bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda ilgi alanları ve becerileri belirli alanlardaki yetenekleri doğrultusunda özel eğitimin bünyesinde kazandırılır.
- Özel eğitime gereksinim duyan kişilerin küçük yaşta eğitimlerine başlanması gerekir.
- Bu hizmeti alan çocukları var olan çevrelerinden ayırmadan yani ayrıştırmadan kaynaştırma yapılmalıdır.
- Hizmet kapsamında olan çocukların, eğitim seviyelerine bakılarak, eğitimin amacında, içerik ve öğretim yöntemlerinde ve ölçülendirmede gerekli düzenlemeleri yaparak, arkadaşları ile beraberlik eğitim alacak olan kişiler olduğu bilinmelidir.
- Eğitimde feda edilecek hiçbir fert yoktur. Bu ister farklı ister normal gelişim gösteren birey olsun eğitim bir haktır ve tüm birey bu haktan yararlanmalıdır.
- İhtiyacı farklı olan bu bir yer için özel olarak hazırlanmış BEP'ler uygulanır. Bunlar doğrultusunda değerlendirmeleri yapılır.
- Özel eğitimde aile katılımı en az normal eğitim kadar önemlidir.
- Üniversitelerde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesi ve toplumun diğer üyelerine bunun farkındalığını aşılama onlar için bir görevdir.

- Tüm bu hizmetler bir plan ve program çerçevesinde yapılmalıdır.”

Bu ilkeler kanun ve sözleşmelerle uluslararası düzeylerde güçlendirilmiş standartlar ve haklar tanınmıştır. Eğitim bu standartları ve ilkeleri kapsayacak şekilde düzenlenmektedir. Bu hakları kapsayacak olan en kapsamlı sözleşme Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'dir. Bununla birlikte özel eğitim gereksinimi olan bireylere belirli haklar tanınmıştır. Bunlar ayrımcılıktan uzak eşit bireyler olarak başkasına bağımlı kalmadan kendi kişisel ihtiyaçlarını karşılamalarını ve topluma adapte olmalarını sağlamayı amaç edinmiştir.

2.2.2. Özel Eğitimin Önemi

İleri çağdaş bir toplum düzeyi hedef olarak seçilmiş ise, özel eğitimin yaygın bir hale getirilmesi gerekmektedir. Çağdaş toplumlarda insana yapılan yatırım en önemli gelişmişlik göstergesidir. “Dünya üzerinde var olan bütün ülkelerde gelişmişlik, insanların hepsi bu hizmetlerden aynı şekilde ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim aldıkları varsayılarak değerlendirme yapılır” (Cavkaytar ve Diken, 2005).

Özel eğitim denildiğinde sadece bir takım engeli çocuklara eğitim vermek olarak algılanmamalıdır. Bu çocukların eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamak ve ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini sağlayıcı destekler sunmak önemli bir noktadır. Fakat asıl düşünülmesi gereken her insanın bir gün engelli olabileceği gerçeğinin benimsenmesidir. Özel gereksinimli bireyleri eğitim sağlayarak toplum içerisinde var olmalarını sağlamak, onların bilgi ve becerilerine göre toplum içerisindeki devamlılığını sağlamak ve başka türlerde destek olmak herkes için ilk insanlık görevlerinden biri olmalıdır (Aslan ve Eratay, 2009). Dolayısıyla herkesin temelde birer engelli adayı olduğu unutulmamalıdır.

Okullarda eğitim genellikle toplu halde ve akranlarla eşit mesafede yapılırken özel eğitim hem akranla hem de bireysel yapılabilmektedir. Akran gruplarından ayrılarak yapılan eğitimde; “Özel gereksinimi olan bireylerin, ihtiyaç çeşidine ve seviyesine göre geliştirilen programlar dâhilinde olan ve özel eğitim öğretmenleri aracılığıyla uygulanan eğitimidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006).

Akran gruplarıyla birlikte yapılan eğitimler, farklı gelişim gösteren bireylerin, gelişimi normal olan yaşlılarıyla bir arada, normal sınıf öğretmenleri tarafından

eğitilmelerini içeren süreci kapsamaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). İster bireysel olsun ister akranla olsun toplumdaki bütün bireylerin eğitilmesi bir haktır. Bu hakkın en üst düzeyde kullanıma açılması gelişmişlikle doğrudan ilişkilidir.

2.2.3. Özel Eğitime Gereklinimi Olan Bireyler

Günlük hayatta görmeyen, işitmeyen, bacakları olmadığı için tekerlekli sandalye kullanan, başkaları ile konuşurken kekeleyen ya da 3-4 yaşlarında okumayı yardım almaksızın öğrenen bireylerin olduğu bilinmektedir. Bu bireyler, diğer bireylerden farklı özellikleri ile öne çıkarlar. Bu bireylere eğitim imkânları sunulurken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır düşüncesi, son zamanlarda özel eğitim gereklinimi duyan bireylerin eğitimleri konusunda, özel eğitime gereklinimi olan bireyin özelliklerinin önemini temele oturtmaktadır. Bu bireysel özellikleri, yeterlikleri ve yetersizlikleri ile birlikte toplumdan ne derece farklılık göstermekte olduğu bilinmelidir. Çünkü bu nitelikler, özel eğitime gereklinimi olan bireylere sağlanacak hizmet türünü belirleyebilir. Tüm bunlar bu çocukların sosyal kabulünde ve toplumun beklentilerinin karşılanmasında kolaylık sağlayacaktır. Bazı durumlarda, bu bireylere verilecek hizmetlerle ilgili olarak genel eğitim yetersiz kalmakta ve eğitimlerini bireysel olarak planlanan programlarla sürdürmek zorunluluğunda kalmaktadırlar. İşte bu bireyler, özel eğitime gereklinimi olan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998).

Sarı'ya(2003) göre okul çağı çocuklarında yaklaşık olarak her otuz kişiden dördünün özel gereklinime ihtiyaç duyduğu bu da yüzdelik olarak hemen hemen yüzde on dört olarak belirtilmiştir. Özel eğitim tanımlarında da görüldüğü üzere, bu bireylerin hem eğitim hem sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve içinde yaşadığı toplumda bağımsız yaşayabilmesi özel eğitimin en önemli hedefidir. Eripek (2007), özel eğitimin öncelikle kime verileceği, ne öğretileceği ve bu eğitimin nerede verileceğinin önemli olduğunu belirtmektedir.

Özel eğitime gereklinim duyan bireyler farklı alanlarda farklı düzeylerde yetersizlikler gösterebilmektedir. Bu nedenle onlar için yapılacak düzenlemeler ve eğitim hizmetlerinin planlanabilmesi için sınıflandırmak gerekmektedir. Günümüze kadar farklı sınıflama yaklaşımları kullanılmıştır. Özel Eğitim Yasasında özel eğitime gereklinim duyan bireyler yetersizlik alan ve düzeyine göre aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

2.2.3.1. Bilişsel Öğrenme Yetersizliği Olan Bireyler

Onsekiz yaşından küçük olan kişilerde meydana gelen bilişsel işlevler, çevre ile bireyin uyum becerilerinde anlaşılır gözle görülen yetersizlik durumudur. Bilişsel yetersizlik dörde ayrılmaktadır. Bunlar; dörde ayrılır hafif, orta ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel yetersizlik olarak ayrılmaktadır (MEB, 2012).

Hafif seviyede bilişsel yetersizliği olan bireyler: Bilişsel performanslarıyla kavramsal, çevresiyle uyumunda çok fazla yetersizlikleri olmayı özel eğitim desteğine çok az ihtiyaç duyanlar olarak tanımlanmaktadır.

Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler: Bilişsel performanslarıyla çevresiyle uyumunda fazlaca problem yaşayan ve gündelik hayatında yetersizlikleri olan ve bu konuda özel eğitim desteğine oldukça ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler: Bilişsel performanslarıyla çevresiyle uyumunda ağır şekilde problem yaşayan ve günlük yaşamında yetersizlikleri olan ve bu konuda özel eğitim desteğine oldukça ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Yaşam boyu bakıma ihtiyaç duyan kişiler de çok ağır düzeyde bilişsel yetersizliği üst seviyede olan kişiler olarak değerlendirilmektedir.

2.2.3.2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler

İşitme duyarlılığının bir bölümünün ya da tümünün kaybı nedeniyle konuşma becerisi kazanmada, dili kullanmada ve iletişimde maruz kaldığı güçlüklerden ötürü özel eğitim ve desteğine ihtiyaç duyan kişiler olarak değerlendirilmektedir. İşitme yetersizliğinde kişinin gelişim, uyum, özellikle iletişimdeki görevleri yeterli derecede uygulayamayışından dolayı ortaya çıkan durum, işitme engeli olarak ele alınabilir. İşitme yetersizliği olan kişiler, bu durumdan doğan sebepler sonucunda özel eğitime ihtiyacı olan bireylerdir (MEB, 2012).

2.2.3.3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler

Görme yetersizliği olan bireyler, görebilme derecesinin kısmen ya da bir kısım ya hepsinin yetersizliğinden kaynaklanan eğitim durumu ve çevreye uyumu olumsuz bir şekilde zarar gören çocuklardır (Kılıçoğlu, 2007). Bazı eğitimsel

tanımlar kapsamında görme yetersizliğinden en üst seviyede olan kişilerin özel geliştirilmiş alfabeyle ve veya sesli kitapların kullanılmasına ihtiyaç duyan kişilere “kör,” büyüteçler kullanan ya da büyük harfli yazıları okuyan kişiler ise “en alt seviyede gören” olarak tanımlanmaktadır. Eğitimsel bazı tanımlamanın hukuki olarak kesin hakları ile belirtilmemiş olmaması eğitimsel değişikliklerden ve öğrenmede okumaya yönelmeyi ön plana çıkarmış olmasının sebeplerindedir (MEB, 2012).

2.2.3.4. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler

Vücudunu tam anlamıyla kullanamayan bireylerle ilgili vücudunun bazı bölümlerinde de bir takım unsurlardan ötürü ihtiyacı olan bireyler olarak adlandırılmaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2006). Vücudun belli başlı bölgelerinde(iskelet, kas) vb bozuklukları veya yetersizliğinden ötürü, kişinin eğitimsel durumunun ve sosyal adaptasyonunun olumsuz bir şekilde etkilenmesi olayıdır.

2.2.3.5. Dil ve Konuşma Güçlüğü olan Bireyler

Dil kullanımı aşamasında ve konuşma problemi, karşılıklı etkileşimde farklı düzey ve şekillerde oluşan telaffuz sıkıntısı ve düzensizliklerden dolayı dile getirme konusunda, konuşma becerisi sağlama ve iletişim zorluklarının, kişinin eğitim alanında sosyal çevresi ile uyumunu negatif yönde etkilemesi durumundan dolayı ortaya çıkmaktadır (MEB, 2012). Günümüzde gerek psikolojik gerek biyolojik olarak dili kullanma açısından ve dili kullanmanın yanı sıra konuşma bozuklukları günümüz çocukların da oldukça fazla rastlanan bir engel türü varsayılmakta, Altı-On İki yaş grubunda yüzdelik oranın olarak % 20,1 görülmektedir. Karşılıklı etkileşim sırasında, seslerin dil aracılığıyla duyulması ve aktarılması, yanlış konuşma olarak tanımladığımız durumlar ise konuşma seslerinin telaffuzunda, konuşmanın duraklarını ve ses tonunu kontrol etmedeki zorluklar sonucunda ortaya çıkmaktadır. (Batu, 2000). Konuşma engelinin türleri ise (MEB, 2012);

- Konuşma gecikmesi,
- Ses bozukluğu,
- Eklem bozukluğu
- Kekemelik,
- Duymaya ilişkin telaffuz bozuklukları,

- Dudakta var olan farklılıklar ve beyin işlevlerine bağlı olarak oluşan konuşma bozuklukları,
- Ana dil ile yabancı dil arasında kalan telaffuz bozukluklarıdır.

2.2.3.6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

Öğrenme esnasında meydana gelen güçlükler, zekâ düzeyinin normal veya normalin üzerinde olan veya beklenen başarının altında kalan bireylere denilmektedir. Bununla beraber, sosyal veya duygusal, sinirsel, fiziksel, psikolojik sorunlardan dolayı bazı akademik alanlarda bir takım güçlükler çeken bireyleri kapsamaktadır (Güneş, 2005). Öğrenme güçlüğü içinde bulunan çocuklar düşünme, dinleme, telaffuz, okuryazarlık veya matematiğe ait soruları yanıtlama, konuşulanları anlama veya yazılı metinleri ile sözlü yönergeler zorluk çeken çocuklar dili kullanmadaki psikolojik süreçlerinde yetersizliği görüldüğü çocuklardır (MEB, 2012).

2.2.3.7. Sosyal Uyum Problemi Olan Bireyler

Yaşı gereği uygun olmayan bazı sosyal ve kültürel davranışları, duygusal tepkiler göstermesi sonucunda özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerdir. Duygusal uyum güçlüğünde sağlık durumu, bazı kişisel etkenlerden dolayı betimlenemeyen; bireyin hem kendi içerisinde hem de yaşadığı sosyal çevresiyle sabit, tatminkâr ilişkiler kurma ve devam ettirmede zorluk yaşama, genel mutsuzluk ve depresyon durumu, bireysel ya da okul sorunlarına ilişkin korku, tırnak yeme, parmak emme gibi fiziksel semptomlardan biri ya da daha fazlasının uzun süreli olarak kendini göstermesinden dolayı eğitim performansı ile sosyal çevresi ile olan etkileşiminin negatif yönde bireyin etkilenmesi durumudur. Çevresi ile uyum problemi yaşayan ise, ciddi boyutlarda olan suçlara imza atma uyuşturucu kullanma, dengesiz beslenme, suç işleme ve bunu yapmaya, çalışma, ihmal ve istismar yalnız kalma gibi risk unsuru taşıyan yaşam koşulları nedeniyle kişinin eğitiminde ve çevre ile uyumundan negatif etkilenmesi olarak değerlendirilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2009).

Özel eğitime ihtiyacı olan kişilerde yetersizlikleriyle birlikte, bazı istenmeyen ve diğer bireyler tarafından kabul edilmeyen hareketlerde sergilenebilmektedir. Bu toplum tarafından da kabul görmeyen davranışlara da problemlili davranışlar denilmektedir. Bu problemlili davranışlar özel eğitime ihtiyacı olan kişinin sahip

olduğu yeteneklerini kullanması ile birlikte bazı yeni becerileri kazanmasını da engelleyen bir takım olumsuzluklardır (Darıca, 2011). Aynı zamanda, sorunlu davranışlar, çevresindeki kişilerle etkileşimini negatif yönde etkilemekte, yaşadığı çevreye uyum sağlamasını da güçleştirmektedir. Çocukların sosyal gelişimini olumsuz etkileyen sorunlu davranışların nedenlerinin çevre ve iletişim yeterliliklerinde yaşamış oldukları sorunlar olduğu söylenmektedir. Bu tür problemlili davranışların genel olarak, yakınındaki kişilerin dikkatini çekmek istemeleri, hoşlanmadıkları çevre ile etkileşime girdiklerinde ya da içinde buldukları andan uzaklaşmak istemeleri ya da istediklerini elde etme hedefi ile çıktığı belirtilmektedir (Wing, 2012).

2.2.3.8. Otistik Özellikler Gösteren Bireyler

Otizm yaşamın başlangıcında ortaya çıkan ve tüm yaşam boyunca devam eden, sosyal ilişkileri zedeleyen, iletişim ve davranış problemlerini ortaya çıkaran ve bilişsel gelişimde de gecikme durumu ve sapma ile kendini gösteren, nöropsikiyatrik bir bozukluktur. Otizm genel olarak 3 yaş öncesindeki çocuklarda görülen, sözlü ve sözsüz iletişim, beden dilini kullanma etkinlikleri, oyun oynarken belli başlı özellikleri olan bir bozukluk olarak da değerlendirilmektedir (Aydın, 2003). Son zamanlarda, otizmin sebepleri arasında geçerlilik ve güvenilirliği en yüksek olan görüşün; hastane kliniklerinde otizm teşhisini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan DSM-IV-R ölçeğindeki kriterlerdir. Ölçekte var olan önemli bazı noktalarda değinildiği gibi; otizmde göze çarpan özellikler çevre, iletişim ve yaratıcılık alanlarında ortaya çıkan bazı eksikliklerdir (Darıca vd. 2011).

Otizm bozukluğunun göze çarpan özelliklerinden bazıları sosyal etkileşim, konuşma ve iletişim becerilerindeki yetersizlikler, kendini yineleyen, uyarıcıya uygunsuz davranışların performansa dönüştürülmesi, rutin ve değişiklikleri sevmeyen ve bireylere bağlılık gibi özellikler bulunurken, bu bozukluğun (*Down sendromunda olduğu gibi*) göze çarpan bedensel farklılıkları bulunmamaktadır. Otizimli özellikler genel manada otizimli bozukluk özelliklerini gösterirken aslında bütün bu otizm bozukluğuna sahip bireylerin bütün belirtileri göstermek zorunda olmadığı gibi her bireyde farklı hususiyetlerde gösterebilirler (Diken, 2010).

2.2.3.9. Üstün Zekâ ve Üstün Yeteneği Olan Bireyler

Yüksek zekâ düzeyi, bilişsel, duyuşsal, fiziksel ve sezgisel beyin fonksiyonlarının ileri düzey ve hızlandırılmış gelişmesinin bir sonucu olan kökleşmiş bir biyolojik kavramdır. Bu ileri düzey ve hızlandırılmış fonksiyonlar biliş, yaratıcılık, akademik yetenek, liderlik veya görsel ve performansa dayalı sanatlar şeklinde ortaya çıkar (Ataman, 2005). Sak (2011), üstün zekâlılığın üç önemli özelliğini genel zekâ, özel yetenek ve yaratıcılık olarak sınıflandırmaktadır. Üstün zekâlı çocukların bazıları çok çeşitli alanlardaki yeteneklere sahip olmalarıyla, bazıları programın belirli alanlarındaki kabiliyetleriyle, bazıları yaratıcı olmalarıyla ve bazıları da sosyal alanlardaki üstün yetenekleriyle çok çeşitli gruplar meydana getirirler. Bir çocuk programın herhangi bir alanında çok yetenekli olabilir ancak bir başka alanda ise sadece normal derecede bir performans gösterebilir. Eğer bir çocuk, farklı türdeki yetenek gruplarıyla birlikte yerleştirilmemiş veya özel yeteneğine göre düşük bir düzeyde kaynaştırma programında ise bu tür okullarda, tam tersine, bu çocukların özel yeteneğinin açığa çıkması şansı daha düşük olabilecektir.

Üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin en çok taşıdıkları ortak özellikler; çok meraklı olmaları, çok fazla soru üretmeleri ve bu sorularına cevap aramaları, ilgilendikleri şeylerin arkasından gitmeleri, başkalarını eleştirmeleri ancak bunun yanında özeleştirici de yapmaları ve mizah duygularının çok gelişmiş olmasıdır. İnsanlarla ve çevreyle ilgi konulara oldukça duyarlıdırlar, liderlik özellikleri baskındır, birçok alanda lider olarak öne çıkarlar. Yüzeysel cevapları, değerlendirme ve ifadeleri kabul etmezler. Genel prensipleri kolayca anlarlar. Farklı fikirler arasındaki görüşleri kolaylıkla görürler. Bir uyarandan birden fazla fikir üretebilirler (Tuttle ve Becker, 1980).

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, erken yürürler, küçük kas becerileri çabuk gelişir, kalem makas gibi objeleri daha erken kullanmaya başlarlar. Sağlık bakımından incelendiklerinde normal bireylerden daha sağlıklıdırlar. Aynı zamanda üstün özelliğe sahip sinir sistemleri mevcuttur, bu sinir sistemi uyarılara karşı niçin duyarlı olduğunu da açıklamaktadır. (Davaslıgil, 2004). Bebeklik döneminde daha az uyku gereksinimi duymaları aşırı duyarlı sinir sistemi ile açıklanabilir. Aşırı aktif olmaları hiperaktivite ile karıştırılmamalıdır. İlgi alanlarına dair kendilerini bir

konuya yoğunlaştırabilirler ve zihinsellerinin yetersiz kaldığı durumlarda kişilerde anlam verilemeyecek bir hareketlilik görülür.

Günümüzde artık sürekli olarak değişen dünyada, doğuştan getirdikleri bazı özellikleriyle değişik farklı bir yere sahip olan üstün yetenekli bireylerin kişisel eğitimine gereksinimi bulunmaktadır (Ataman, 2005). Eğitimlerinde ihmalkarlığa uğradıkları zaman düşük potansiyelli başarı gösteremeyen bireyler olurlar. Bu nedenle, üstün özelliklere sahip bireyler farklılık göstermekte ve buna dayanarak eğitim konusunda özel ilgi arz etmektedirler. Üstün zekalı bireylerin neticesinde onlara özel bir programın ortaya çıkma zorunluluğu doğar. Hazırlanan program bireyin ihtiyaçlarına seviyesine ve onu öğrenme süresi açısından her zaman değişime açık birey olmaya açık olmaya dayalı farklılaşmış bir programdır (Davaslıgil, 2004).

2.2.3.10. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Gösteren Bireyler

Kişinin yedi yaş öncesinde başlayan, ev ve okul gibi asgari iki ortamda 6 ay zamanla yaşına ve gelişimine düzeyine uyum sağlayamayan motivasyon eksikliği, sürekli hareket içerisinde olan içgüdüsel belirtileriyle görülen bozukluğu gösteren bireylerdir. Odaklanma problemi ve sürekli hareketlilik gösteren kişilerde öğrenim, davranış ve benzeri sorunlar gözlenmektedir (MEB, 2012).

2.2.4. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitiminde Kullanılan Programlar

Eğitim-öğretim çalışmalarının düzenli olarak yürütülmesi için her öğretmenin hazırlanmış yıllık plan ve ders planının yanı sıra sınıfında özel eğitime gereksinimi olan öğrencisi varsa ya da özel eğitimde görev yapıyorsa her bir çocuk için bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) ve bireyselleştirilmiş öğretim planı (BÖP) hazırlaması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde fiziksel ve ruhsal bozukluklara eğitsel programlar için yasal dayanaklara bakıldığında otuz mayıs bindokuzyüzdoksanyedi tarihli 5730 sayılı Özel Eğitim için çıkarılmış olan bir Kararname'nin (<http://orgm.meb.gov.tr/>) dördüncü maddesinde Maddesi "f" sırasında "Özel eğitim gerektiren kişiler için kişiselleştirilmiş eğitim programı geliştirilmesi ve eğitim programlarının kişiselleştirilerek uygulanması esastır" ibaresi ile bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve kişi üzerinde pratiğe dökülmesi haline gelmiştir.

2006 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve gereksinimleri doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı olarak tanımlanmıştır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı geliştirilmesi ve uygulanması 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile özel gereksinimli bireyler için zorunlu hale getirilmiştir (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2008). Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarının yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmesiyle özel gereksinimli bireylerin ve ailelerinin eğitimsel gereksinimleri yasal olarak güvence altına alınmıştır (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı, özel gereksinimli öğrencinin gelişimini gözlemek amacıyla kullanılan bir araç olmasının yanı sıra, öğrencinin gereksinimlerine göre kazanması gereken davranışları ve bu davranışları öğrenciye nasıl, nerede ve kim tarafından kazandırılacağını gösteren bir akış planı olduğu için, öğretmene ve diğer uzmanlara yol gösteren bir rehberdir (Özyürek, 2004).

Bin dokuz doksan yedi tarihli Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 68. maddesinde özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının içeriğinde yer alan temel öğeler şu şekilde belirtilmiştir (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2008):

- Öğrencide mevcut performans düzeyi,
- Eğitim planındaki yıllık amaçlar doğrultusunda bireyin izlediği eğitim programları amaç edinerek tespit edilen kısa süreli amaçlar,
- Bireyin alacağı iyileştirme hizmetlerinin çeşidi, zamanı, sürekliliği ve bu hizmetleri kimlerin vereceği,
- Öğretilen ve değerlendirmede kullanılacak yöntem, materyal ve eğitsel araçları ile bu konuya ilişkin uyarlamalar.
- Eğitim ortamına yönelik düzenlemeler,
- Davranış sorunları olduğunda ortaya çıkacak sorunları önlemeye veya azaltmaya ilişkin önlemler ile uygulanacak yöntem ve teknikler,
- Öğrencinin bireysel bilgileri.

Bireyselleştirilmiş eğitim planının geliştirilmesi ve uygulanması süreçlerinde üzerinde durulması gerekli en önemli noktalar arasında öğrencinin performansının

belirlenmesi, belirlenen performansa dayalı olarak uzun ve kısa dönemli amaçların yazılması, öğrenciye sağlanacak destek hizmetlerin, öğretimde yapılacak uyarlamaların ve değerlendirmede kullanılacak yöntemlerin, başarı ölçütlerinin belirlenmesi önceliklidir.

Genel eğitim ve özel eğitimde görevli öğretmenlerin rolleri açıkça belirlenmemiştir. Her iki grup da öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına yanıt verebilmek, onların akademik yeterlik ve yetersizliklerini değerlendirmek, bu öğrencileri daha ileri düzey incelemelere yönlendirmek, özel eğitime uygunluk konferanslarına katılmak, bireyselleştirilmiş eğitim programları yazmak, ebeveynlerle iletişime geçmek, şikâyet ve tavsiye toplantılarına katılmak ve diğer uzmanlarla işbirliği içinde çalışmak için azami gayrete bulunmak sureti ile özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitimine katkı sağlarlar. Bunlara ek olarak özel eğitimcilerin öğrenme problemi olan öğrencilerin eğitilmesi, ciddi davranış bozukluklarının yönetimi, teknolojik araçların kullanımı ve özel eğitim kanunun yorumlanması konularında özel bir uzmanlığa sahip olmaları gerekmektedir (Özyürek, 2004). Özel eğitim alanında, yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerle çalışırken güçlük yaşanan hususlarda ilk olarak kişiselleştirilmiş eğitsel programın nasıl hazırlanması ,uygulanması gerektiği hususu gelmektedir. Özel eğitim programını bitiren kişilerin bile güçlük çektikleri özel eğitim programını okumayanların farklı bölümden mezun olan öğretmenlerin bu konuda güçlük çekmeleri kaçınılmaz bir sonuçtur.Özel eğitim programı mezun kişilerin farklı bir bölümden mezun olan öğretmenlerden aynı düzeyde bir sabır ya da eğitim konusunda bir beklenti içine girmek yanlış olur.(Pektaş, 2008). Bu durum özel eğitime gereksinim duyan öğrencisi bulunan öğretmenlerin kendilerini özel eğitim alanında ve öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda geliştirmelerini, işbirliği içinde çalışmalarını gerektirmektedir.

2.2.5. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Eğitsel Düzenlemeler

Özel gereksinimi olan öğrenciler için geliştirilen eğitim programların normal gelişim gösteren öğrencilerin eğitim programından çok büyük farklılık göstermemektedir. Bu bireyler için dikkat edilmesi gereken en önemli husus, bu bireyleri toplumdan soyutlamadan akranlarıyla birlikte eğitilebilmek ve özel gereksinimlerine uygun eğitim vererek, yetersizliklerine değil yapabildiklerine odaklanarak performanslarını en yüksek düzeyde kullanmalarına yardımcı olmaktır.

Özür tiplerine, özür derecesine bağlı olarak farklı özel eğitim modellerinden yararlanabilen özel gereksinimli çocuklar için eğitimin hedefi, çocuğa gereksinimleri doğrultusunda eğitim vererek üretken birer birey olmasını sağlamaktır. Bu hedefe ulaşabilmek amacıyla değişik özel eğitim modelleri geliştirilmiştir. Özel eğitim modelleri, özel gereksinimli çocuğun yetersizlikleri olmayan akranlarıyla birlikte eğitim görmesinden, yatılı kurumlarda yoğun bakım ağırlıklı olarak yaşamasına kadar farklı eğitim hizmetlerini içermektedir (Sucuoğlu, 2006).

Özel gereksinimli çocuklar rahat hareket edebilecekleri ortam, normal gelişim gösteren engeli olmayan yaşlılarıyla beraber eğitim gördükleri eğitim ortamıdır. Her eğitim düzeyinde (okul öncesi, ilköğretim, lise) sınıf öğretmenin çocuğun yeterlilik ve yetersizliklerini tanıyarak onun gereksinimlerini karşılama hedeflendiği bu eğitim modelinde, çocuk tüm gün yaşlılarıyla birlikte eğitim görmekte, genel eğitim kurumunun tüm olanaklarından yararlanmaktadır (Sucuoğlu ve Kargin, 2006). Özel gereksinimi olan çocuklar için özür türlerine ve derecelerine göre farklı eğitim yaklaşımları mevcuttur. En aza indirgenen eğitim ortamında en çoğa olan eğitim türü olana doğru şu şekilde sıralanmaktadır; genel eğitim sınıfında kaynaştırma eğitimi, destekli kaynaştırma, hususi sınıf, münferit okul, ve ailede eğitim veya sağlık kuruluşlarında eğitim hizmetleridir. Bunların içerisinde TC’de ve dünyaca en çok kabul edilen ve üzerinde durulan benzer özel ihtiyaçlı öğrenciyi yaşlılarından ve sosyal çevresinden en az sınırlarını daraltma, kaynaştırma eğitimidir (Sığırtmaç ve Gül, 2008).

Özel eğitim alanındaki gelişmelere paralel olarak, özel gereksinimli bireylerin doğal çevrelerinden ayrılmadan eğitimlerinin sürdürülmesi ilkesi üzerinde önemle durulmaktadır. Çoğu zaman bütünleştirme olarak gerçekleşmesi istenen uygulamalara ülkemizde halen kaynaştırma uygulamaları denilmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2012).

2.2.5.1. Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimi olan kişilerin toplumsal kabulü ve topluma kazandırılması için kaynaştırılmaları açısından önemli ve toplumdaki bireylerin bu bireylere karşı tutumlarını önemli derecede etkilemektedir. Özel gereksinimi olan kişilerin de normal gelişim gösteren kişilerle aynı haklara sahip bireylerin aynı olanaklardan yararlanması gerektiği kabul edilmektedir. Farklı bir

şekilde eğitim aldıklarında özel yardıma ihtiyacı olan birey cemiyetlerden uzak kalmakta ve fiziksel ve ruhsal açıdan normal büyüyen ,yaşlılarıyla adaptasyon problemi ortaya çıkmaktadır. Bu vaziyet “kaynaştırma eğitimi” programını gün yüzüne taşımıştır (Yıkılmış, 2006).

Genel olarak kişileri toplumla iç içe olmalarını sağlamak “özel gereksinimli kişilerin ve normal olarak ilerleme gösteren çocukların uygun eğitimsel programları, düzenlemeleri içerisinde birleştirilmesidir” şeklinde tanımlanmaktadır (Baykoç, 2011). Özel Eğitimin Hizmetlerine bakıldığında yönetmelikte ise kaynaştırma eğitimi, “gelişimi farklı olan kişilerin, normal gelişim gösteren yaşlıları ile aynı ortamda eğitim ve öğretimlerini devlet ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamaları olarak ele alınmaktadır.

Özel gereksinimli çocuğun toplumdan dışlanmaması ve kendini toplumun bir parçası olarak görebilmesi amacıyla yapılan kaynaştırma, engelli çocukların yaşlılarıyla daha sıkı bir bağ sağlamasını esas alan bir uygulamadır (Aral, 2011). Okul öncesi dönemde kaynaştırmanın amaçları şu şekilde sıralanabilir (Karadeniz, 2002);

- Rehabilitasyon hizmeti alan ve normal ilerleme gösteren kişilerin ortak faaliyetler kapsamında birlikte faydalanmalarını sağlamak.
- Bedensel olarak sıkıntısız ilerleme gösteren çocukların, bireysel farklılık gösteren yaşlılarını daha çok kaynaşarak, benimsemelerini sağlamak eğitsel açıdan yardımcı olmak ve imkân kazandırmak.
- Engelli bireylerde olumlu açıdan özgüven kazandırmak, gelişimlerine destek vererek toplum içinde bağımsız ve üretken bireyler olmalarını sağlamak.

Kaynaştırma eğitimi ile hedeflenen amaçların elde edilebilmesi için çocukların ailelerinin yanı sıra, eğitim kurumlarının da üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri gerekmektedir. Normal gelişim gösteren çocukların da özel gereksinimli bireyleri kabullenmeleri kaynaştırma eğitimi ile mümkündür. Bu yüzden kaynaştırma eğitiminin zorunlu olduğu erken çocukluk döneminde kaynaştırma eğitimine daha fazla özen gösterilmelidir (İmrak, 2009).

Kaynaştırma uygulamalarının önemli bir diğer amacı da özel gereksinimli öğrencilerin okul öncesi dönemde temel iletişim becerilerini kazanarak normal gelişim gösteren akranlarına sağlıklı ve dengeli bir biçimde uyum sağlamalarına yardımcı olmasıdır. Böylelikle iletişim becerileri gelişen özel gereksinimli bireyler çevrelerinden soyutlanmamış olurlar. Bu öğrenciler yetişkin birer birey olduklarında içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olmakta zorlanmaz ve kendilerini dışlanmış hissetmezler. Kaynaştırma eğitimi okul öncesinden başlayıp eğitimin diğer kademelerinde de yapılabilir. Ancak özel gereksinimli çocuğun yetişkinlik döneminde topluma adaptasyonunun sağlanması için önde gelen düşünce dil becerilerini geliştirmesi, ilerlemesinin daha çabuk olması açısından 0-6 yaş aralığında verilecek eğitimde çocuğun çevre ve yaşlılarıyla iletişimi oldukça önemlidir (Metin, 2012). Bunun yanında özel gereksinimli çocukların tamamı özel gereksinimli öğrencilerin olduğu sınıflarda ders almaları toplumla bütünleşmelerine engel olmaktadır. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli çocuklar için oldukça önemlidir (Özgür, 2011).

2.2.5.2. Destek Özel Eğitim Hizmetleri

Destek hizmetin aklımızda ilk oluşturduğu tablo, birden fazla kişinin birlikte çalışması olarak bilinmektedir. Yapılması zor olan bir projenin yapılması, istenilen bir gerekçenin ortaya çıkması, sorunlara çözüm üretmek, fikir olarak yaratıcılığını sergilemek paylaşarak ve beraber ortak kararlar almak destek hizmetleri sayesinde geliştirilir (Batu, 2000).

“Eğitim Bakanlığı İhtimam Yönetmeliği gereğince, eğitim alanlarında eğitsel açıdan desteğe ihtiyacı olan engelli bireyler ile üstün zekalı kişiler için, özel eğitim odaları zorunlu olarak açılmalıdır. Yardım olarak eğitimini gerçekleştirecek kişi sayısınınca eğitim alanında birçok oda açılmalıdır (MEB, <http://mebk12.meb.gov.tr/>). Bu yasal düzenlemeden de anlaşılıyor ki, kaynaştırma eğitimi öğrenciyi sınıfa yerleştirmekle bitmiyor onun eğitimine yönelik destek hizmetlerinin de gerekliliğine vurgu yapılıyor. Özel eğitimde destek hizmetler üç şekilde sağlanabilir:

Kaynak oda eğitimi; Daha çok Amerika Birleşik Devletlerinde kullanılan hizmet türüdür. Bu hizmet her ne kadar normal eğitim alanlarına yerleştirilmiş olsa da sadece kaynaşmak için hazırlanan odaların yardımı ile başarısını gösterebilecek bireyler için geliştirilmiş bir sistemdir. Fakat kişi bu özel odalarda eğitim aldığı

her ne kadar oda dışına çıkartılmıyorsa da, bireye sağlanacak yardım, alandaki dersle uyumlu sürdürülmeli ve öğrencinin eksiklerini giderecek nitelikte olmalıdır. Kaynak odada bireysel yardım sağlanabileceği gibi grupla destek de sağlanabilir. Kaynak odada eğitim gerçekleştiren kişi özel eğitim bölümü mezunu olmalıdır. Kaynak oda eğitimi, kişinin belli zaman aralıklarıyla alandan uzaklaştırılması gerektirdiği, sınıf ve kaynak odadaki eğitimin eşgüdümünü sağlamanın güç olması ve sınıf öğretmeninin kaynak odayı özel gereksinimli öğrenciden kısa süreliğine de olsa kurtulmak düşüncesinden dolayı eleştirilmektedir (Kırcaali-İftar, 1998).

Sınıf içi yardım; Bu tür hizmetlerde destek uzmanı, sınıf öğretmenine farklı şekillerde yardımcı olabilir. Bununla birlikte aynı zamanlarda aynı sınıf içinde bulunacaklarından, koordineli hareket etmeleri ve aynı konuşma dilini kullanmaları gereklidir. Bu alan içerisinde yardımcı olacak kişi; konuşma sağaltımcısı, özel eğitim öğretmeni ya da öğrencinin ihtiyacına karşılık verecek alanında iyi olan biri de olabilmektedir. (Batu, 2000). Eğitsel alan içinde yardımlar gerçekleştirilirken, bu alanda uzman kişi, sınıf öğretmeni, üzerine düşen mesuliyeti, planlama ve değerlendirme fikrini ve sınıf yöneticiliğini paylaşmaktadır. Öğrenciye yardımcı olabilmek adına eğitim sınırları dışına çıkarmak yerine, yardım alan kişi için eğitim sınırları içine almak söz konusudur (Batu, Kırcaali-İftar, 2006).

Özel eğitim danışmanlığı; bazı hizmet türlerinden değişik olarak özel eğitim danışmanlığı bilvasıta görev şeklidir. Üç unsurdan oluşur; danışman, danışan ve hakkında danışıldır. Özel eğitime gidiş sebepleri içinde bulunan durumlar; tavır hareket problemlerini ortadan kaldırmak, kişisel eğitim çizelgesi düzenlemek veya eğitimsel sonuca bağlamak için gerekli desteği almak sayılır. Sınıf öğretmenleri özel gereksinimli öğrenci dışında her hangi bir öğrenci içinde danışmanlık isteğinde bulunabilir.

Özel eğitim danışmanlığının diğer destek özel eğitim hizmetlerine göre tercih edilmesinde bazı hususlar öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki; öğrenime uygun sınıf öğretmenlerinin, yeterli araç gereç gereksinimin karşılandığında bedensel ve zihinsel desteğe ihtiyacı olan öğrencilere daha etkin bir öğrenim sunabileceklerdir. Kapsamda her öğrencinin, özel gereksinimi olsun veya olmasın, kendine özgü özelliklerinin varlığından dolayı “özel” kabul edilmekte ve bu öğrencilerin, sınıf öğretmenlerine yeterli destek verildiğinde normal sınıflarda eğitim alabilecekleri ifade edilmektedir. Özel eğitim danışmanlığına ilişkin bir başka yaklaşım ise, danışmanlık aracılığıyla

daha çok öğrenciye hizmet götürülebileceğidir. Her bir öğrenciyle ayrı ayrı çalışarak daha çok zaman harcamak yerine, sınıf öğretmenine gerekli danışmanlık hizmeti verilmek suretiyle daha fazla öğrenciye hizmetin ulaşması sağlanabilecektir. Ayrıca, öğrencilerin gereksiz yere etiketlenmelerinin bu yolla engellenebileceğidir. Öğrencinin sorunu fark edildiğinde danışmandan yardım isteyerek, çözümün sınıfta gerçekleşmesi sağlanacaktır (Batu, 2000)

2.2.6. Özel Eğitim Okulları

Görme engelliler; bindokuzyüzseksen yılında görme sıkıntısı yaşayan bireyler için Tokat Mehmet Akif Ersoy Görme Engelliler İlköğretim Okulu açılmıştır. Bu okuldan sonra MEB tarafından birçok okul açılmıştır. Günümüzde de, özel eğitim kurumlarında görme sıkıntısı yaşayan kişilerin okul öncesi dönemi ve ilköğretim seviyesinde eğitim verilmektedir. İlköğretim düzeyindeki görme engelliler okullarının tümü yatılıdır. Okullarda gündüz kişiler katılabilmektedir.

Akşam sanat okulu müdürlüğünde, görme engelliler basım evinde yapılmakta olan kabartma ders kitaplarının basımı yapıp ücretsiz dağıtımını sağlanmaktadır. Belirttiğimiz okullardan sonra günümüze kadar 16 görme sıkıntısı yaşayan insanlara ilkokulu ve 16 tane görme engelliler ortaokulu olmak üzere toplam 32 okul eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir (MEB, 2015).

İşitme engelliler; sesleri algılamada güçlük çeken kişilerin yaşlılarıyla vakit geçirmeleri ve bu eğitimden yararlanmaları kabul görülür. Fakat birlikte eğitim görmeyen öğrenciler duyma sıkıntıları yaşayan kişiler ilköğretim seviyesinde öğrenim görmektedirler. İlköğretim okullarında sınıfın toplamı 10 öğrenciyi geçmemektedir. Eğitim Bakanlığınca hazırlanan 'ilköğretim okul programı'' işitme engelliler için hazırlanmaktadır.(MEB, 2007). Türkiye Cumhuriyeti'nde duyma yetersizliği yaşayan bireylere yardım amacıyla 44 adet ilkokul ve 44 adet ortaokul olmak üzere toplam 88 okul bulunmaktadır (MEB, 2015).

Ortopedik engelliler; Eğitim Mercilerince hazırlanan "ilköğretim okullarında eğitimin çizelgesi" ortopedik engelliler ilköğretim düzeyinde okullarda meslek liselerinde kişilerin istekleri yeterlilikleri doğrultusunda topluma kazandırılan aynı zamanda kişilerle kaynaştırma eğitimi verilmektedir. 'Ülkemizde ortopedik engelliler ilkokulu ve ortaokulundan üçer adet bulunmaktadır (MEB, 2015).

Zihinsel engelliler; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre genel olarak verilen eğitim programlarından yararlanan yüksek düzeyde zihinsel eksikliği olan ilkokulda zorunlu, bireylere özel bakım ve gerekli hayata kazandırma becerileri ellerini ve kollarını doğru kullanma becerisi ve toplum içerisindeki toplumdaki bireylerle uyumlu ilerlemesine dair plan program yapıp uygulandırıldığı eğitim kurumlarıdır. İsmi geçen Yönetmeliğe göre sınıf öğretmenlerinin ele alınıp sınıftaki öğrenci sayıları, okul öncesi eğitimde en fazla öğrenci sayısı 6 diğer sınıflarda 8 den yüksek olmamalıdır. Eğitilme süresi sekiz sene olarak belirlenen okullarda ‘‘eğitimde beceri okulları eğitim düzeyinde eğitim programı’’ uygulanmaktadır. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında hafif düzeyde zihinsel engelliler için 49 ilkokul ve 50 ortaokul hizmet vermektedir (MEB, 2015).

Otistik çocuklar eğitim merkezi (OÇEM); OÇEM, eğitim programlarından tam anlamıyla yararlanamayan sosyal etkileşim ve iletişim bozuklukları gösteren 3-18 yaş grubu sosyal etkileşimde yetersizlik dil iletişim ve sembolik normal gelişimden farklı olarak tespit edilen bireyler için, gündüz açılmakta olan eğitim programlarıyla kişileri toplumla kaynaştırabilme, uygulamalı eğitim içerisinde ilkokulun getirdiği programlar çerçevesinde açılmış olan eğitim kurumlarıdır. (MEB, 2007). Eğitim merkezlerinde bireylerin fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin özelliklerine dayanarak kişiselleştirilmiş eğitimsel programlar öngörülerek hazırlanmış, sosyal etkileşim iletişim bozukluğu ve özellikle gelişimsel bozukluklar yaşayan bireylere eğitim programları uygulanmaktadır. İkibinaltı tarihli Eğitim Programlar Yönetmeliği’ne göre bu eğitim kurumlarında iki öğrenciye bu alandan mezun olmuş öğretmen görev almaktadır (MEB, 2015).

Hastane okulları; Hastane okulları devamlı olarak bakım ve tedavi gerektiren hastalıklarından dolayı eğitimini sürdüremeyen, belli başlı hastanelerde farklı hastalıklardan dolayı hastanelerde tedavi altında olan çocuklar için ders yılı derslerinde eksikler olması diye ve yıl kaybını engellemek için hastanelerde bu çocuklara özel hazırlanan eğitim kurumlarıdır.

Bilim ve sanat merkezleri (BİLSEM); Özel ihtiyaçları olan bireylerin, üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocuk lariçin örgün eğitim dışında kalan vakitlerde bilgi ve becerileri doğrultusunda eğitimlerini gerçekleştirebilmeleri için açılmış olan kurumlardır.İkibinonüç, ikibinondört eğitim-öğretim yılı itibarıyla ülkemizde 64

farklı şehirde 70 adet BİLSEM bulunmaktadır. Bu merkezlerde, Millî Eğitim Bakanlığının resmî rakamlarına göre 2013-2014 öğretim yılında 12.106 öğrenci yetenekleri doğrultusunda eğitim almıştır (MEB, 2015).

Anadolu güzel sanatlar lisesi;Anadolu lisesi statüsünde olup yetenek, bilgi beceri alanında yatılı, gündüzlü, karma olarak ortaokuldan sonra 4 yıl eğitim yapan ortaöğretim okullarıdır. Anadolu liseleri, ilk defabindokuzyüzeksendokuzbindokuzyüzdoksan yılında açılmıştır. Bu okulların açılmasının sebebi güzel sanatlar alanında olan yetenek ve becerileri doğrultusunda eğitim görmeleri özel beceri gerektiren üniversite seviyesinde hazırlanmalarına yabancı dil öğrenmeleri ilgi alanlarında araştırmaya yöneltmek yetenekleri konusunda ilerlemeleri yorum yapabilmeleri becerilerini pratiğe dökabilmeleri yaratıcı üretken bireyler olarak ilerlemeleri milli ve uluslararası yen eserler tanımlamaları ve bunları kendilerine göre yorumlamalarını sağlamaları amaçlanmıştır. Öğrenim süreleri dört yıl olarak belirlenmiş, öğrencileri yetenek sınavına tabii tutmuşlardır. “(MEB, 2005). 2009-2010 eğitim-öğretim yılı itibarıyla güzel sanatlar liseleriyle spor liseleri aynı çatı altında birleştirilerek güzel sanatlar ve spor lisesi adı altında toplanmıştır. 2013-2014 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 71 okulda 13.129 öğrenci öğrenim görmektedir (MEB, 2015).

2.3. Öz Yeterlilik Kavramı

Bandura (1994) öz yeterlik kavramını tecrübeler sonucunda gerçekleşen bir işi yapabilmek için kişinin sahip olduğu bilgi birikimi yetenekleri ve becerilerine güvenmesi olarak tanımlamıştır. Bandura’ya göre öz yeterlilik, kişinin zihninde ve içgüdüsel eylemleri hangi plan program çerçevesinde ilerlediği, kendisini nasıl motive ederek güdülendiğini saptar. Sosyal bilişsel teori, insan davranışı, sosyal çevrenin dış faktörler ile bireysel etkenlerin birbiri ile etkileşim içersinde birbirlerine belirleyici olduklarını varsayıla bilmektedir. Davranış, kişisel özellikler arasında iki yönlü etkileşim vardır. Kişilerin inanç duydukları beklentilerini karşılayan hedeflerinin doğrultusunda davranışlarına şekil verirken bu davranışların doğurdukları sonuçlar ise kişinin kendi özelliklerini etkileyecektir.. Kişisel özellikler ve çevresel faktörler arasında çift yönlü etkileşim vardır. Bireylerin beklentileri, inançları ve bilişsel yeterlikleri onların çevresiyle geliştiği gibi insanlar da çevrelerini

etkilerler. Davranış ve çevre arasında da karşılıklı etkileşim vardır ve bireylerin davranışları hem çevrelerini etkiler hem de çevrelerinden etkilenir.

Öz yeterlik, öğrenenin öğrenme konusu ile ilgili kendini ne kadar yeterli bulduğu ile ilişkilidir ve dolayısıyla öğrenme bağlamıyla doğrudan ilişkilidir (İsrael, 2007). Denilebilir ki, öz yeterlik bireyin bir alanda, bir konuda ne kadar yeterli olabileceğine yönelik görüşüdür. Kişinin bir alandaki başarısı ne kadar çok yüksek olursa ilgi alanındaki beklentisini karşılayabilmesi ile alakalıdır. Akkoyunlu, diğerlerine(ikibinbeş) göre özyeterliği kişilerin becerilerinde ne kadar başarılı olduğu ile ilgili değil, önemli olan kişinin kendi becerilerini yapabilmede olan inancına bağlamıştır. Farklı değişle öz yetkinlik becerikli olmaktan ziyade bireyin bireysel olarak kendine güveninin olması gerekmektedir (Yıldırım ve İlhan, 2010).

Öz yetkinlik, bireylerin hissettiklerini kafalarında kurguladıklarını, akıllarında kurduklarını ve davranışlarını şekillendiren bir etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. (Ülper ve Bağcı, 2012). Birey kendini nasıl algıyorsa o doğrultuda davranış sergileyecektir. Eğer kendi ile ilgili algısı yüksekse daha çok gayret içine girecek ve en iyisini yapmak için çalışacaktır. Ters durumda algıyla birlikte isteklendirmeye de düşecektir. Sapanıcı (2010), Çetin (2008), ve Aslan (2010) yüksek öz yeterlik algısı ile çaba ilişkisine değinerek, yüksek öz yeterlik algısına sahip bireylerin daha çok çaba ve yüksek başarı gösterdiklerini vurgulamışlardır. Bireyin bir işi yapabilmesi ve bu işi yaptıktan sonra kendisini iyi hissederken, bir işi başaramadığında o işe karşı kaygısın ve stresinin olumsuz hissiyatlara sebep vermesidir (Özdemir, 2008).

Bireylerin yetkinlik beklentilerini karşılayıp karşılayamamaları yüksek ve düşük öz yeterlik olgularını ortaya çıkarmıştır. Eğer birey, beklentisi doğrultusunda başarı gösterebilmişse öz yeterlik algısı yüksek, gösterememişse öz yeterlik algısı düşük bir birey denilebilir. Aydın ve diğerlerinin (2013) de belirttiği gibi birey, bir konudaki yetkinliğini biliyor ve bu doğrultuda başarı sergileyebiliyorsa bu bireyin öz yeterlik algısının yüksek olduğu söylenebilir.

Öz yeterlik ile gösterilen başarı arasında karşılıklı belirleyicilik vardır. Yani sahip olunan algı doğrultusunda gösterilen başarı ve gösterdiği düşük ya da yüksek başarının sonucunda oluşan bir algı söz konusudur. Epçaçan ve Demirel (2011), öz yeterlik algısı ile başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtip, yüksek başarıya sahip bireylerin yapabileceklerine olan inançlarının da yüksek olduğunu ancak düşük

başarıya sahip bireylerin ise kendilerinden yeterli biçimde emin olmadıklarını, bunu davranışlarıyla gösterdiklerini vurgulamışlardır.

Sosyal bir varlık olması nedeniyle insanın öğrenmesi de çevresindeki insanlarla birlikte gerçekleşir. Özellikle bireyin kendi yaşatlarından etkilenmesi daha kolay ve olasıdır. Çetin'e (2009) göre, çevresel öğrenmenin meydana gelebilmesi için kişilerin aynı yaşta olması gerekmektedir. Yeterliğin gerçekleşebilmesi için bireylerin aynı yaşta olmaları öngörülür. Yani bazen akranlarıyla kendini karşılaştırarak bazen de gözlediği davranışı model alarak öğrenir. Bu öğrenmelerin sonucunda da öz yeterlik algısı geliştirir. Öz yeterlik konusunda bireyler birbirleri üzerinde önemsenecek derecede etkiye sahiptir. Sadece davranışsal bir model olarak değil, bir işi başarma konusundaki düşüncelerini dile getirerek de etkili olurlar. Bu konuda Oğuz (2009) şunları dile getirmiştir; bireylerin kendi sosyal hayatlarında yaşantıları sonucu gerçekleştirdikleri başarıları başkalarının başarılarını model alarak kişileri cesaretlendirmektedirler, kişinin ikna kabiliyeti bulunduğu stres yapmama kaygısı psikolojik durumlardan bir işe olan yapabilme inancını güçlendirmektedir.

2.3.1. Yeterlilik ve Bandura'nın Sosyal Biliş Kavramı

Bandura'nın 1980'lerin ortalarında yayınladığı sosyal bilişsel teori, 1977'de yayınladığı çevresel öğrenme kuramının genişletilmiş halidir. Sosyal öğrenme kuramı, davranışçı kuramdır. Ağır kuralları olan ve çok fazla kuralcı olan insanların davranışlarını açıklayamadığı için Bandura tarafından geliştirilmiş teoridir. Çevresel öğrenme kuramını bilim adamları kişilerin açıdan öğrendiklerini saptayarak konuyu açığa çıkarmaya çalışmışlardır. Çevresel öğrenmeyi bilimciler kişilerin fikir üretme amaçlarına ulaşma inançların biçimlerinin öğrenme biçiminin bir bölümünü meydana getirdiğini savunmaktadırlar. Diğer taraftan, bu konuda bilim adamlarının kabullendiği öğrenim ilkelerinin hayvanlar üzerinde yapılan değerlendirmelerle birlikte insanlarla farklılık göstermediğine karşın, birey davranışlarının karışık olduğunu ve açıklanmasında güçlük çektiklerini vurgulamışlardır (Bayrakçı, 2007). Bandura'nın sosyal bilişsel teorisinin temel varsayımları (Karataş ve Öztürk, 2009);

- Öğrenme gözlem yoluyla olur.
- Öğrenme, aynı zamanda bir davranış değişikliğidir.
- Her davranışın mutlaka bir amacı vardır.
- İnsanlar yapmış oldukları davranışları düzenleyebilir.

- Ödül ve ceza, kullanarak davranış yönlendirilebilir.

Bandura, 1986'da kişiler kendilerini değerlendirebilir demektir. Bu da insanların bilgisine ve sonradan sahip olacakları becerilerle ilgilidir. Bunun sonucunda, insanların davranışları, yapabileceklerine dair yetkinlikleri ve kişinin davranışları başarılarından değil, inandığı için gerçekleşecektir. Ama insanlar yeteneklerini sadece inanarak ve bu inançla ilerleyerek yapacakları anlamına gelmemektedir. Bir işte başarılı olabilmek için benliklerindeki inançlara sahip olmaları bilgeliklerinin ve teoride yapabildikleri uygulamaların uyumu da olmalıdır. Özetle bilim ve yeteneklerini kullanarak hedefledikleri başarıya ulaşabilmelerine yardımcı olur (Pajares, 1997).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı ile verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Üniversitelerin eğitim fakültelerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının özel eğitim öz yeterlilik algılarının incelendiği bu araştırma betimsel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Yapılan araştırmada “Tarama modeline göre yapıyor olmasının sebebi olarak; tarama modellerinin geçiş zamanda veya şu anda devam eden bir olayı kabul edildiği şekliyle anlatmayı amaçları arasına alan ve amaçlarını kapsayan araştırma yaklaşımıdır.” Var olan modellerden yararlanılarak yapılan araştırmada iki kişi veya birçok kişinin beraber değişim seviyesinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda veri toplama araçlarında edinilen bilgilerin çözümlenmesinde kıyaslanmasında, etkileşimlerin tasvirlerine de mahal verilmiştir (Karasar, 2005).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Kuzey Kıbrıs'ta bulunan ve Eğitim Fakülteleri bünyesinde yer alan Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise Yakın Doğu Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi ve Lefke Avrupa Üniversitesi eğitim fakültelerinde RPD bölümü 4. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur.

Araştırma Kapsamındaki Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	132	53,9
Erkek	113	46,1
Toplam	245	100,0
Yaş	N	(%)
18-23 Yaş	163	66,5
24-30 Yaş	82	33,5
Toplam	245	100,0
Eğitim Gördüğünüz Üniversite	N	%
GAÜ	108	44,1
YDÜ	80	32,7
LAÜ	57	23,3
Toplam	245	100,0
Mezun Olduğunuz Lise Türü	N	%
Düz Lise	125	51,0
Fen Lisesi	120	49,0
Toplam	245	100,0
Özel Eğitimle İlgili Ders Aldınız mı?	N	%
Evet	192	78,4
Hayır	53	21,6
Toplam	245	100,0
Özel Gereksinimli Bir Yakınınız Var mı?	N	%
Evet	72	29,4
Hayır	173	70,6
Toplam	245	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adaylarının %53,9'u kadın, %46,1'i erkek, %66,5'inin yaş aralığının 18-23 yaş, %33,5'inin yaş aralığı ise 24-30 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %44,1'i Girne Amerikan, %32,7'si Yakın Doğu, %23,3'ü Lefke Avrupa üniversitelerinde eğitim gördükleri, %51,0'ının düz lise, %49,0'ının fen lisesinden mezun oldukları, %78,4'ü özel eğitim dersi alırken %21,6'sının özel eğitim dersi almadığı, %29,4'ünün özel gereksinimli bir yakınını varken %70,6'sının böyle bir yakınını olmadığını belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılarak katılımcılara ait temel demografik bilgiler elde edilmiştir. Bu formda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, mezun oldukları lise türü, özel gereksinimli bir yakını olup olmama durumu ve öğrenim gördükleri üniversiteyi belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Kişisel bilgi formu Ek'tedir.

3.1.2. Rehber Öğretmen Özel Eğitim Özyeterlik Ölçeği

Araştırmanın veri toplama aracı, Aksoy ve Diken (2009) tarafından geliştirilip geçerlik-güvenirlilik çalışmasını yaptığı "Rehber Öğretmen Özel Eğitim Özyeterlik Ölçeği"dir. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenirlilik çalışması, Aksoy ve Diken (2009) tarafından yapılmış olup; ölçeğin geçerlik kapsamında uzman görüşüne dayalı kapsam geçerliği, yapı geçerliği amacıyla da faktör analizi yapılmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenirlilik çalışması sonucunda ölçeğin 40 maddeden oluştuğu ve ölçmek istediği yapıyı tek boyutlu olarak ölçtüğü görülmüştür. Test-tekrar test sonucu $r = 0.96$ ve Cronbach alfa değeri 0.98 bulunmuştur. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin rehber öğretmenlerin özel eğitime ilişkin özyeterlik algılarını belirlemede kullanılabilir ve geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulunmuştur. Ölçek 40 maddeden oluşmakta ve maddelere verilen yanıtlar 5'li Likert tipi derecelendirilmektedir. Rehber öğretmenlerin, her bir maddede belirtilen yeterliğe sahip oluşuna ilişkin görüşünü;

- 1) Tamamen katılmıyorum
- 2) Katılmıyorum
- 3) Kararsızım
- 4) Katılıyorum
- 5) Tamamen katılıyorum

Şeklinde sıralanan tercihlerden birisini işaretlemesi istenmektedir. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük/yüksek puan 40-200'dür. Puan artışı, rehber öğretmenin, özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin özyeterlik algısının yüksek olduğunun bir göstergesidir (Aksoy ve Diken, 2009).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2016-2017 eğitim öğretim yılında Yakın Doğu Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi ve Lefke Avrupa Üniversitesi eğitim fakültelerinde RPD bölümü 4. sınıfta okuyan öğrencilerden toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 20 (Statistical Packet For Windows 20) istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler betimsel istatistik tekniklerinden ortalama puan ve yüzde kullanılarak, anlam çıkarıcı istatistik tekniklerinden ise F Testi (Varyans Analizi = ANOVA) kullanılarak çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 2

Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik Algularına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İFADELER	n	\bar{x}	s.s.
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin kişisel gelişimlerine yardımcı olacak bireysel rehberlik hizmetleriyle ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahibim.	445	3,16	1,04
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, doğrudan doğruya özürleri ile ilgili olamayabilecek çeşitli problemlerini fark edebildiğimi (edebileceğimi) düşünüyorum.	245	3,29	1,02
Özel eğitime gereksinimi olan ergenlik dönemindeki öğrencilere, sosyal duygusal ve bilişsel zorlukların üstesinden gelmelerinde bireysel rehberlik hizmeti verecek donanıma sahibim.	245	3,13	0,94
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, üstesinden gelemediğim sorunlarında, öğrenciyi yönlendirebileceğim uzmanları, meslek elemanlarını veya kurumları biliyorum.	245	3,72	0,96
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere, sosyal ve duygusal gelişimlerinde yeterli düzeyde destek sağlayabilirim.	245	3,40	0,85
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, sergiledikleri davranış problemleriyle baş etmek için neler yapmam gerektiğini bilirim.	245	3,38	0,90
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere grup içi etkileşim ve işbirliğinde, asgari düzeyde gerekli sosyal, duygusal ve bilişsel becerileri kazandırabilirim.	245	3,35	1,01
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin ailelerine, çocuklarının sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini desteklemeleri konusunda rehberlik edebilirim.	245	3,52	0,94
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, karşılıklı istedik biçimde ilişki kurmalarında ve bu alandaki duygusal problemlerinde kolaylaştırıcı olabilirim.	245	3,25	0,92
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere, istedik davranışlar kazandırma konusunda bilgi sahibiyim.	245	3,31	0,98
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, bireysel özellikleri ile güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin farkındalık düzeylerini arttıracak yöntemler konusunda yeterli donanıma sahibim.	245	3,31	1,04
Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere ve velilerine, öğrencinin özelliklerine göre, meslekler ve bunları edinme yollarına ilişkin güncel bilgiler verebilirim.	245	3,40	1,03
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, bireysel özelliklerine uygun mesleği seçmeleri için nasıl rehberlik edeceğim konusunda bilgi sahibiyim.	245	3,47	0,91
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri, özür derecelerine uygun olarak pek çok mesleğe yönlendirebilirim.	245	3,31	0,94
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özelliklerine uygun bireyi tanıma tekniklerinin neler olduğunu bilirim	245	3,38	0,95
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, özelliklerine uygun bireyi tanıma tekniklerini uygulama becerilerine sahibim.	245	3,34	0,93

Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesinde okul rehber öğretmeni olarak görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilirim.	245	3,62	0,97
Okul rehberlik servisinde yapacağım çalışmalarla, kaynaştırma uygulamasının başarısını arttırabilirim.	245	3,57	0,96
Özel Eğitime gereksinimi olan öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında hangi kişi veya kurumlarla işbirliği yapmam gerektiğini bilirim.	245	3,59	0,97
Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları konusunda okul personeli, öğretmenler ve okul idaresine eğitim verebilirim.	245	3,38	1,02
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) hazırlanmasında yapmam gerekenler konusunda yeterli donanıma sahibim.	245	3,20	1,01
Özel gereksinimli öğrencilere ve ailelerine rehberlik ederken uymam gereken yasal ve etik kuralların neler olduğunu bilirim.	245	3,53	1,02
Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin gereksinim duyacağı destek hizmetlerin neler olduğuna, yapacağım değerlendirmeye karar verebilirim.	245	3,39	0,96
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin ailelerine yönelik, "Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP)" ne şekilde hazırlanacağı konusunda yeterli bilgiye sahibim.	245	3,24	1,07
Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmeye yönelik formlar hazırlama konusunda gereken eğitim ve donanıma sahibim.	245	3,12	0,97
Özel eğitim konusunda gereksinim duyduğum bilgilere nereden ulaşabileceğimi bilirim.	245	3,59	0,89
Özel eğitimle ilgili yasal mevzuat hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	245	3,24	1,00
Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin "bireysel gelişim raporlarını" nasıl hazırlayacağımı bilirim.	245	3,24	0,98
Özel eğitim gereksinimi olan öğrencileri belirlemek için yapılacak tarama çalışmalarında oldukça önemli bir rolüm olduğuna inanıyorum.	245	3,42	1,04
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması konusunda hangi komisyonlarda yer almam gerektiğini bilirim.	245	3,38	0,94
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, etkili öğrenme ve çalışma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olma konusunda yeterli donanıma sahibim.	245	3,33	0,99
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özelliklerine uygun üst eğitim kurumlarına yönlendirilmesi için neler yapacağımı bilirim.	245	3,53	0,95
Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için, öğretmenlere, uygun eğitsel ve öğretimsel teknikleri önerme ve yeterlik kazandırmada yardımcı olacak donanıma sahibim.	245	3,32	1,00
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin motivasyonlarını desteklemek ve arttırmak konusunda yeterli donanıma sahibim.	245	3,38	0,95
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri, kendi yeterliklerine uygun okullara, okuldaki alanlara, çeşitli etkinliklere, yeni durumlara alıştırarak ve yönlendirecek yöntemleri bilirim.	245	3,38	0,96
Grup rehberliği etkinliklerine, özelliklerine uygun düzenlemeler yaparak, özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri de katabilirim.	245	3,46	1,03
Kaynaştırma uygulamasına devam eden öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarının ailelerine, çocuklarının özel gereksinimli öğrencileri kabullenmeleri konusunda gerekli eğitimi verebilirim	245	3,40	1,07
Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin sahip oldukları olumlu kişilik veya kişisel özelliklerini grup içi etkileşim ve ilişki sürecinde öğrencinin lehine kullanabileceğimi (kullanabildiğimi) düşünüyorum.	245	3,33	0,93

Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin,akranlarından sosyal kabul görmeleri için gerekli, grup rehberliği becerilerine sahibim.	245	3,41	0,99
Kaynaştırma uygulamasına devam eden öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecinde öğretmenlere rehberlik edebilirim.	245	3,47	0,97

Özel Eğitim Öz Yeterlilik Genel Ortalama

3,38

Tablo 2’ de yer alan katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algı düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\bar{X} = 3,38$). Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algı düzeylerinin incelendiğinde, en yüksek algıya sahip maddenin “Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, üstesinden gelemediğim sorunlarında, öğrenciyi yönlendirebileceğim uzmanları, meslek elemanlarını veya kurumları biliyorum” ile “Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, üstesinden gelemediğim sorunlarında, öğrenciyi yönlendirebileceğim uzmanları, meslek elemanlarını veya kurumları biliyorum” ($\bar{X} = 3,72$) maddesi iken en düşük algıya sahip maddenin ifade 25 ile “Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmeye yönelik formlar hazırlama konusunda gereken eğitim ve donanıma sahibim” ($\bar{X} = 3,12$) maddesi olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik Algı Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	p
Özel Eğitim Öz Yeterlilik	Kadın	132	3,33	0,62	1,26	0,207
	Erkek	113	3,44	0,65	4	

Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda eğitim öz yeterlilik algıları cinsiyetlerine göre, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$)

Tablo 4
Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik Algı Düzeylerinin Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları

Yaş	n	\bar{X}	ss	t	p
18-23 Yaş	163	3,33	0,59	1,755	0,081
24-30 Yaş	82	3,48	0,71		

Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda eğitim öz yeterlilik algıları yaşlarına göre, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$)

Tablo 5
Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik Algı Düzeylerinin Özel Eğitimle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney Testi Sonuçları

Özel Eğitim Öz Yeterlilik	Özel Eğitimle İlgili Ders Alma Durumlarına	n	Mean Rank	U	p
	Evet	192	129,38	3863,0	0,007
Hayır	53	99,89			

* $p<0,05$

Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları ilgili ders alma durumları göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney testi sonucunda eğitim öz yeterlilik algıları ilgili ders alma durumları göre, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($U=3863,0$ $p<0,05$) Özel eğitimle ilgili ders alanların (Mean Rank = 129,38) özel eğiti öz yeterlilik algıları ders almayanlara göre (Mean Rank = 99,89) daha yüksektir.

Tablo 6:

Katılımcıların Özel Eğitim Öz Yeterlilik AlgıDüzeylerinin Özel Gereksinimli Bir Yakınının OlmaDurumlarına Göre Farklılaşma Durumuna Ait Mann-Whitney Testi Sonuçları

Özel Eğitim Öz Yeterlilik	Özel Gereksinimli Bir Yakınının Olma	n	Mean Rank	U	p
	Evet	72	137,51	5183,0	0,039*
	Hayır	173	116,96		

*p<0,05

Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları özel gereksinimli bir yakınının olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney testi sonucunda özel gereksinimli bir yakınının olma durumları göre, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur(U=5183,0 P<0,05) özel gereksinimli bir yakını olanların (Mean Rank = 137,51) özel eğiti öz yeterlilik algıları özel gereksinimli bir yakını olmayanlara göre (Mean Rank = 116,96) daha yüksektir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada KKTC de Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin özel eğitim öz yeterlik algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri Aksoy ve Diken (2009) tarafından geliştirilen “Rehber Öğretmen Özel Eğitim Öz Yeterlilik Ölçeği”nin kullanılmasıyla elde edilmiştir. Rehberlik ve Danışmanlık bölümünde okuyan öğrencilerin “Rehber Öğretmen Özel Eğitim Öz Yeterlilik Ölçeği”nin maddelerine verdikleri yanıtlar incelendiğinde genel olarak seçeneklerdeki dağılımın kararsız seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Sözü edilen bulgular araştırmaya katılan rehber öğretmen adaylarının büyük bir bölümünün özel gereksinimli öğrencilerin problemlerini belirlemede, onlara sosyal, duygusal ve bilişsel becerileri kazandırmada, bireysel gelişim raporu hazırlamada ve sınıf öğretmenlerine kaynaştırma uygulamalarında rehberlik etmede bir fikirleri olmadığını göstermektedir. Öte yandan Alanyazındaki çalışmalarda da rehber öğretmenlerin özel eğitim uygulamalarında sorunlar yaşadıklarını göstermektedir (Kuyumcu, 2011). Özyeterlilik algısı olumlu olan öğretmenlerin ise öğretmenlik becerilerini olumlu etkilediği belirlenmiştir. Özyeterlilik inancı yüksek olan öğretmenlerin sınıflarında, öğrencilerine bilgiyi anlamlandırmalarını sağlayarak, öğrenci merkezli bir yaklaşım oluşturmaya özen gösterdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin özyeterlilik inançlarının sınıf yönetimi becerileri, öğrenciler için seçilen öğretim yöntem-tekniklerinin tercihleri ve öğrencilerin başarılı olmaları için harcanan çaba düzeyleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Gürol, Altunbaş ve Karaaslan, 2010).

KKTC’deki Rehberlik ve Danışmanlık bölümünde okuyan öğrencilerin, okulda özel eğitime gereksinimli öğrenci varsa ya da kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, ailelere ve öğrencilere gerekli psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sağlanmasının yanı sıra bakanlıkla işbirliği içerisinde olmalıdır (KKTC MEY, 1986). Bu çalışmada KKTC’ de Rehberlik ve Danışmanlık bölümünde okuyan öğrencilerin büyük bir bölümünün özellikle özel gereksinimli öğrencilerin problemlerini belirlemede, onlara sosyal, duygusal ve bilişsel becerileri kazandırmada, bireysel gelişim raporu hazırlamada ve sınıf öğretmenlerine kaynaştırma uygulamalarında rehberlik etme konularında yardıma gereksinim

duydıklarını göstermiştir. Bu nedenle rehber öğretmenlere bu konularda hizmet içi eğitimler sunulması ayrıca lisans ve lisansüstü programlarda özellikle sözü edilen bilgi ve beceri kazandırmaya önem verilmesi, programların ve ders içeriklerinin bu yönde gözden geçirilmesi gerekli görülmektedir. Alanyazındaki diğer çalışmalara bakıldığında ise rehber öğretmenlere danışmanlık becerileri kazandırmaya yönelik programların öğretmenlerin özyeterlik algılarını olumlu olarak etkilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur ör., Liaw, 2009; Küçükler, Kargın ve Akçamete, 2002; Sharpley ve Ridgway, 1993). Tüm bunlar rehber öğretmenlere özel eğitimle ilgili bilgi ve becerinin kazandırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Çalışmalarda da gösterildiği gibi alan bilgi ve becerisi kazandırılan öğretmenlerin özyeterlik algıları da olumlu yönde değişmektedir. Tüm bunlar rehber öğretmenlerin özel eğitim uygulamalarında üzerlerine düşen görevleri sağlıklı bir biçimde yerine getirmelerine yardımcı olacaktır

Araştırma kapsamındaki öğrencilerden özel eğitimle ilgili ders alan öğrencilerin öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine araştırmada özel gereksinimli bir yakını olan öğrencilerin öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Özel gereksinimli bir yakın ile ilgilenmenin öğretmenlik bilgi ve becerilerine olumlu katkı sağlamaktadır. Araştırma bulgularında öz yeterlilik algıları yaş grupları ile cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölüm, araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin olarak elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilerden oluşmaktadır.

6.1. Sonuç

Araştırmada aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, %53,9'unun kadın, %46,1'inin erkek olduğu görülmektedir.
- Katılımcıların %66,5'inin yaş aralığının 18-23 yaş, %33,5'inin yaş aralığı ise 24-30 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların %44,1'i GAÜ, %32,7'Sİ YDÜ, %23,3'Ü LAÜ üniversitelerinde eğitim gördükleri belirtmiştir.
- Katılımcıların %51,0'ının düz lise , %49'unun fen lisesinden mezun oldukları, %78,4'ü özel eğitim dersi alırken %216'sının özel eğitim dersi almadığı, %29,4'ünün özel gereksinimli bir yakınına varken %70,6'sının böyle bir yakınının olmadığı belirlenmiştir.
- Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algı düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algı düzeylerinin incelendiğinde, en yüksek algıya sahip maddenin ifade 4 ile " Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, üstesinden gelemediğim sorunlarında, öğrenciyi yönlendirebileceğim uzmanları, meslek elemanlarını veya kurumları biliyorum." maddesi iken en düşük algıya sahip maddenin ifade 25 ile " Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmeye yönelik formlar hazırlama konusunda gereken eğitim ve donanıma sahibim." maddesi olduğu görülmektedir.
- Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği araştırma bulgularıyla saptanmıştır.
- Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

- Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları ilgili ders alma durumları göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Özel eğitimle ilgili ders alanların özel eğitim öz yeterlilik algıları ders almayanlara göre daha yüksektir.
- Katılımcıların özel eğitim öz yeterlilik algıları, özel gereksinimli bir yakınının olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir; özel gereksinimli bir yakını olanların özel eğiti öz yeterlilik algıları özel gereksinimli bir yakını olmayanlara göre daha yüksektir.

6.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına bağlı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- Girne Amerikan Üniversitesi'nde son sınıf öğrencisi olan Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin öz yeterlilik algılarının neden diğer üniversitelere nazaran daha düşük olduğu yapılacak araştırmalarla belirlenmeli eğer alınan derslere bağlı bir bilgi eksikliği söz konusu ise bölüme eklenecek dersler ile öğrencilerin özel eğitim algısının geliştirilmesi amaçlanmalıdır.
- Özel eğitimle ilgili ders alanların öz yeterlilik algılarının daha yüksek olması öğrencilerin eğitimini aldıkları konularda benlik saygılarının arttığını ve buna bağlı olarak öz yeterlilik algılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin gerekli yetkinliklerle donatılmış olmasının öz yeterliliklerini artırmasının yanında mesleki becerilerinde de artış yaratacağı unutulmamalıdır.
- Özel gereksinimli bir yakınının olma durumu da katılımcıların öz yeterlilik algılarında farklılık yaratmaktadır. Yorumlayacak olursak, daha önce özel gereksinimli duruma sahip bireylerle temas kurmuş, onlarla iletişimi deneyimlemiş öğretmen adaylarının öz yeterlilik algısının yüksek olması kişilerin gelişen empati yeteneği ile doğrudan ilintilidir. Bir bireyde bir ilişkinin deneyimleşmemesi ve teorik olarak öğrenilmesi özel gereksinimli bireyleri doğru anlamak ve onlarla iletişimde kendine güven konusunda yeterince etkili olamamaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının gerek stajları ile gerek kar amacı gütmeyen kuruluşlar olan dernek, vakıf ve belediye gibi kuruluşlarda oluşturulacak etkinliklerle bu deneyimi yaşamaları öz yeterlilik algısında kuşkusuz artışa yol açacaktır.
- Öğretmenlik mesleğini icra eden özellikle meslekte yeni olan öğretmenlerin de özel eğitime bakış açıları değerlendirilmeli ve kendilerini eksik hissettikleri hususlar seminerler, konferanslar veya hizmet içi eğitimlerle desteklenmelidir.

- Öğretmenlerin özel eğitim öz yeterlilik algılarının yüksek olmasının mesleki başarıya nasıl etki edeceği alanda yapılacak ileri dönem araştırmalarıyla desteklenmelidir.
- Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının her koşulda kendi öz yeterliliklerini geliştirerek öğrencilere faydalı, öğrencilerde özgüveni destekleyici ve öğretici faaliyetlerde bulunmaları için dönem dönem uygulamalı seminerler ile desteklenerek gelişime açık yönlerinin tespit edilmesi de öğretmenlere kendilerini objektif bir biçimde değerlendirmesine neden olarak uzun vadede eğitim hizmetlerinin niteliğini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (1998). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*, İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Akkoyunlu, B. ve Kurbanoglu, S.(2003). “Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24: 1-10.
- Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). “Bilgisayar öğretmenleri için bilgisayar öğretmenliği öz yeterlik ölçeği geliştirme çalışması” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29: 1-8.
- Aral, N. (2011). *Okul öncesi eğitimde kaynaştırma*, İstanbul Morpa Yayınları.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2009). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime Giriş*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Aslan, C. (2010). “Türkçe eğitimi programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik özyeterliklerine ilişkin görüşleri” *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (3): 221-231.
- Aslan, Y. ve Eratay, E. (2009). “Zihin engelli bireylere kumaş üzerine çizilen desene pul işleme becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10 (2): 15-34.
- Ataman, Ayşegül (2005). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime Giriş*, Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Aydın, A. (2003). *Otizimde ilk adım*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Aydın, İ.S., İnnalı, H.Ö., Batar, M. Ve Çakır, H. (2013). “Öğretmen adaylarının yazılı anlatım öz yeterliklerine ilişkin ölçek geliştirme çalışması” *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (8): 139-160.
- Bakırcıoğlu, R. (2003). *İlköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretimde rehberlik ve psikolojik danışmanlık*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Bandura, A. (1994). "Self-Efficacy" in (Ed. V.S. Ramachaudran), *Encyclopedia of Human Behavior* (pp. 71-81). New York: Academic Press.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2008). *Özürlüler kanunu ve ilgili mevzuat*, Ankara: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Batu, S. (2000). "Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri" *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (4): 35-45.
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. Ve Uzuner, Y. (2004). "Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri" *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2): 33-50.
- Baykoç, N. (2011). *Özel eğitim*, Ankara: Ertem Matbaası.
- Bayrakçı, M. (2007). "Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması" *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14: 198-210.
- Can, G. (2005). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ.H. (2005). *Özel Eğitime Giriş*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ.H. (2012). *Özel Eğitim 2*, Ankara: Vize Yayıncılık.
- Celep, C. (2008). *Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çetin, B. (2008). "Fen bilgisi öğretimi dersinin sınıf öğretmenliği anabilim dalı 3. sınıf öğrencilerinin fen öğretimindeki öz yeterlik inançlarına etkisi" *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2): 55-71.
- Çetin, B. (2009). "Yeni ilköğretim programı (2005) uygulamalarının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin öz yeterliliklerine etkisi" *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (25): 130-141.
- Darıca, N., Abidoğlu, Ü. ve Gümüşçü, Ş. (2011). *Otizm ve Otizmliler Çocuklar*, Ankara: Özgür Yayınları.

- Davaslıgil, Ü. (2004). “Üstün Çocuklar” (Ed. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A.E. Bilgili), *Üstün yetenekli çocuklar: seçilmiş makaleler Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Diken, H.İ. (2006). Öğretmen adaylarının yeterliği ve zihin engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 23 (2): 72-81.
- Diken, İ.H. (2010). “Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim” (Ed. İ.H. Diken), *Otizimli Bozukluğu Olan Öğrenciler*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Epçaçan, C. Ve Demirel, Ö. (2011). “Okuduğunu anlama öz yeterlik algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16): 120-128.
- Ergün, M. ve Ergezer, B. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Eripek, S. (2004). “Türkiye’de zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2): 25-32.
- Güneş, A. (2005). *Otizm ve otistik çocukların eğitimi*, İzmir: İlya İzmir Yayınevi.
- Gürsel, O. (2007). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- İsrael, E. (2007). “Öz düzenleme eğitimi, fen başarısı ve özyeterlilik” *Doktora Tezi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadeniz, G. (2002). *Özel eğitimde kaynaştırma (Entegrasyon)*, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Karataş, H. Ve Öztürk, C. (2009). “Sosyal bilişsel teori ile zorbalığa yaklaşım” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2 (2): 61-74.

- Kaygusuz, C. (2004). “Özel eğitim ve rehberlik” (Ed. A. Kaya), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, M. (2007). *Aktif öğrenme için etkili öğretmen*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kıncal, R. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Erzurum: Eser Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2004). *Eğitimde bireysel farklılıklar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB. (2005). *2006 Mali yılı bütçesine ilişkin Rapor*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2006) *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, R.G. Tarihi: 31.05.2006, R.G. Sayısı:26184http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf
- MEB. (2007). *Özel eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü 2006 mali yılı sonu faaliyet Raporu*. Ankara.
- MEB. (2015). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim, 2014-2015*. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Metin, N. (2012). *Özel gereksinimli çocuklar*, Ankara: Maya Akademi.
- Oğuz, A. (2009). “Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının incelenmesi” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24: 281-290.
- Özdemir, S.M. (2008). “Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54: 277-306.
- Özer, B. (1993). *Öğretmen davranışlarının uzaktan eğitim yaklaşımıyla kazandırılması*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özgür, İ. (2011). *İlköğretimde kaynaştırma*, Adana: Karahan Kitabevi.

- Özyürek, M. (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Pajares, F. (1997). "Current Directions in Self-Efficacy Research" (Eds. M.L. Maehr and P.R. Pintrich), *Advances in Motivation and Achievement*, 10: 1-49.
- Pektaş, H. (2008). "Özel eğitim programlarından ve farklı programlardan mezun öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı kullanma durumlarının saptanması" *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sak, U. (2011). *Üstün zekalılar: özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri*, Ankara: Maya Akademi Yayın.
- Sapancı, M. (2010). "Güzel sanatlar eğitimi öğrencilerinin bilişüstü farkındalık düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançlarının incelenmesi" *Yüksek Lisans Tezi*, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. İstanbul: Yargı Yayınevi.
- Sığırtmaç, A. ve Gül, E. (2008). *Okul öncesinde özel Eğitim*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili kaynaştırma uygulamaları*, Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları: yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Şahin, A.E. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. (Ed. V. Sönmez). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tuttle, F.B. and Becker, L.A. (1980). "Characteristics and identification of gifted and talented students" National Education Association of the United States, <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED197519.pdf> (01.03.2016).

Ülper, H. Ve Bağcı, H. (2012). “Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine dönük öz yeterlik algıları” *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (2): 1115-1131.

Wing, L. (2012). *Otizm el rehberi*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Yıkılmış, N. (2006). “İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri” *Yüksek Lisans Tezi*, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, F. ve İlhan, İ.Ö. (2010). “Genel özyeterlilik ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21 (4): 301-308.

Yüksel, K. (2010). “Rehber öğretmen adaylarının özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algıları” *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü.

EKLER

Ek1

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BÖLÜMLERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ÖZEL EĞİTİM ÖZ YETERLİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Değerli Öğrenciler;

Bu anket formu: **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Özel Eğitim Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi** ile ilgili yapılan araştırma için hazırlanmıştır. Anketin amacı sizin değerli görüşlerinizden yararlanmaktır. Size uygun olan seçeneği işaretlemeniz (X) yeterli olacaktır. Bu ankette verilen cevaplar sadece yüksek lisans tezimde, kaynak olarak kullanılacaktır. Ankete göstereceğiniz ilgi ve vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı sizlere teşekkür ederim.

Mehmet Ali ATEŞ

Yard. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı Demirok

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Yaşınız

18-23yaş 24-30 yaş 31-39 yaş 40 yaş ve üzeri

3. Eğitim Gördüğünüz Üniversite

GAÜ YDÜ DAÜ LAÜ UKÜ

4. Mezun Olduğunuz Lise Türü

Düz Lise Meslek Lisesi Fen Lisesi Anadolu Lisesi

5. Özel Eğitim ile ilgili ders aldınız mı?

Evet Hayır

6. Özel gereksinimli bir yakınınız var mı?

Evet Hayır

		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin kişisel gelişimlerine yardımcı olacak bireysel rehberlik hizmetleriyle ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahibim.					
2.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, doğrudan doğruya özürleri ile ilgili olamayabilecek çeşitli problemlerini fark edebildiğimi (edebileceğimi) düşünüyorum.					
3.	Özel eğitime gereksinimi olan ergenlik dönemindeki öğrencilere, sosyal duygusal ve bilişsel zorlukların üstesinden gelmelerinde bireysel rehberlik hizmeti verecek donanıma sahibim.					
4.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, üstesinden gelemediğim sorunlarında, öğrenciyi yönlendirebileceğim uzmanları, meslek elemanlarını veya kurumları biliyorum.					
5.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere, sosyal ve duygusal gelişimlerinde yeterli düzeyde destek sağlayabilirim.					
6.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, sergiledikleri davranış problemleriyle baş etmek için neler yapmam gerektiğini bilirim.					
7.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere grup içi etkileşim ve işbirliğinde, asgari düzeyde gerekli sosyal, duygusal ve bilişsel becerileri kazandırabilirim.					
8.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin ailelerine, çocuklarının sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini desteklemeleri konusunda rehberlik edebilirim.					
9.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, karşı cinsle istedik biçimde ilişki kurmalarında ve bu alandaki duygusal problemlerinde kolaylaştırıcı olabilirim.					
10.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere, istedik davranışlar kazandırma konusunda bilgi sahibiyim.					
11.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, bireysel özellikleri ile güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin farkındalık düzeylerini arttıracak yöntemler konusunda yeterli donanıma sahibim.					

		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
12.	Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere ve velilerine, öğrencinin özelliklerine göre, meslekler ve bunları edinme yollarına ilişkin güncel bilgiler verebilirim.					
13.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, bireysel özelliklerine uygun mesleği seçmeleri için nasıl rehberlik edeceğim konusunda bilgi sahibiyim.					
14.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri, özür derecelerine uygun olarak pek çok mesleğe yönlendirebilirim.					
15.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özelliklerine uygun bireyi tanıma tekniklerinin neler olduğunu bilirim.					
16.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, özelliklerine uygun bireyi tanıma tekniklerini uygulama becerilerine sahibim.					
17.	Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin belirlenmesinde okul rehber öğretmeni olarak görev ve sorumluluklarımın neler olduğunu bilirim.					
18.	Okul rehberlik servisinde yapacağım çalışmalarla, kaynaştırma uygulamasının başarısını arttırabilirim.					
19.	Özel Eğitime gereksinimi olan öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında hangi kişi veya kurumlarla işbirliği yapmam gerektiğini bilirim.					
20.	Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları konusunda okul personeli, öğretmenler ve okul idaresine eğitim verebilirim.					
21.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) hazırlanmasında yapmam gerekenler konusunda yeterli donanıma sahibim.					
22.	Özel gereksinimli öğrencilere ve ailelerine rehberlik ederken uymam gereken yasal ve etik kuralların neler olduğunu bilirim.					
23.	Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin, gereksinim duyacağı destek hizmetlerin neler olduğuna, yapacağım değerlendirmeye karar verebilirim.					
24.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin ailelerine yönelik, "Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı (BAHP)" ne şekilde hazırlanacağı konusunda yeterli bilgiye sahibim.					

		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
25.	Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin bireysel gelişimini değerlendirmeye yönelik formlar hazırlama konusunda gereken eğitim ve donanıma sahibim.					
26.	Özel eğitim konusunda gereksinim duyduğum bilgilere nereden ulaşabileceğimi bilirim.					
27.	Özel eğitimle ilgili yasal mevzuat hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.					
28.	Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin “bireysel gelişim raporlarını” nasıl hazırlayacağımı bilirim.					
29.	Özel eğitim gereksinimi olan öğrencileri belirlemek için yapılacak tarama çalışmalarında oldukça önemli bir rolüm olduğuna inanıyorum.					
30.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması konusunda hangi komisyonlarda yer almam gerektiğini bilirim.					
31.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, etkili öğrenme ve çalışma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olma konusunda yeterli donanıma sahibim.					
32.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, özelliklerine uygun üst eğitim kurumlarına yönlendirilmesi için neler yapacağımı bilirim.					
33.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için, öğretmenlere, uygun eğitsel ve öğretimsel teknikleri önerme ve yeterlik kazandırmada yardımcı olacak donanıma sahibim.					
34.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin motivasyonlarını desteklemek ve arttırmak konusunda yeterli donanıma sahibim.					
35.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri, kendi yeterliklerine uygun okullara, okuldaki alanlara, çeşitli etkinliklere, yeni durumlara alıştıracak ve yönlendirecek yöntemleri bilirim.					
36.	Grup rehberliği etkinliklerine, özelliklerine uygun düzenlemeler yaparak, özel eğitime gereksinimi olan öğrencileri de katabilirim.					
37.	Kaynaştırma uygulamasına devam eden öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarının ailelerine, çocuklarının özel gereksinimli öğrencileri kabullenmeleri konusunda gerekli eğitimi verebilirim.					

		Tamamen Katılmıyoru	Katılmıyoru	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
38.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin sahip oldukları olumlu kişilik veya kişisel özelliklerini grup içi etkileşim ve ilişki sürecinde öğrencinin lehine kullanabileceğimi (kullanabildiğimi) düşünüyorum.					
39.	Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin, akranlarından sosyal kabul görmeleri için gerekli, grup rehberliği becerilerine sahibim.					
40.	Kaynaştırma uygulamasına devam eden öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecinde öğretmenlere rehberlik edebilirim.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Mehmet Ali ATEŞ

Doğum Tarihi: 11.05.1987

Unvanı: Öğr. Gör.

Öğrenim Durumu: Yüksek Lisans öğrencisi

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Okul Öncesi Öğretmenliği	Girne Amerikan Üniversitesi	2014
Y. Lisans	Okul Öncesi Öğretmenliği	Doğu Akdeniz Üniversitesi	2016
Y. Lisans	Özel Eğitim	Yakındoğu Üniversitesi	2017

Yayımlar:

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (Proceedings) özeti basılan bildiriler

Ateş, M.A. ve Arslan, S. (2015). Öğretmen Adaylarının Oyun Algılarının İncelenmesi, Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi, 7-8 Mayıs, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Katkı Sağladığı Seminerler, Kurslar, Atölye Çalışmaları ve Çalıştaylar

2015	Otizmspektrum bozukluğu hala bir sır sempozyumu KKTC/Gazimağusa
2014	Okul öncesi eğitimde eğilimler ve uygulamalar sempozyumu KKTC/Girne
2013	Birinci Okul öncesi eğitim günleri KKTC/Girne
2012	Erken çocukluk döneminde ilk yardım KKTC/Girne
2012	Uluslararası okul öncesi eğitimi kongresi Türkiye/Adana

Görevler ve Gönüllü Kuruluşlar

- Girne Amerikan Üniversitesi EÇEDK Yönetim Üyesi
- Kanser Hastaları Yardım Derneği
- Doğu Akdeniz Üniversitesi Araştırma Görevlisi